

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n ja turvallisuusselvityslain muuttamisesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan valtion virkamieslakiin otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Lakiin sisältyvää luetteloa niistä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, ehdotetaan muutettavaksi. Suomen kansalaisuutta koskevan edellytyksen täyttäisi nykytilaa vastaavasti myös henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus. Turvallisuusselvityslakia muutettaisiin siten, että henkilön luotettavuuden ja painostuksesta vapaan ja riippumattoman tehtävien hoidon varmistamiseksi voidaan selvittää hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan nykyistä laajemmin laissa tarkemmin säädettävissä tapauksissa. Turvallisuusselvityslakiin ehdotettavilla säännöksillä annettaisiin nykyistä selkeämmät toimivaltuudet turvallisuusselvityksiä laativille turvallisuusviranomaisille saada ja ottaa arvioinnissaan huomioon turvallisuusselvityksen kohteena olevan henkilön ulkomaansidonnaisuudet sekä toimittaa nimittävälle viranomaiselle tai muulle henkilöä tehtävään valitsemassa olevalle sellaiset havaintonsa, jotka voivat vaikuttaa henkilön luotettavuuden arviointiin. Ehdotetut säännökset tekisivät mahdolliseksi seurata ja arvioida selvityksen kohteena olleen henkilön ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuneita muutoksia.

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain opiskelijan valintakriteereitä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että upseerin virkaan tähtääviin opintoihin opiskelijaksi voitaisiin valita vain riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimukset täyttävä henkilö. Vastaavat muutokset tehtäisiin Poliisiammattikorkeakoulusta annettuun lakiin sekä rajavartiolaitoksen hallinnosta annettuun lakiin, jossa säädetään rajavartiolakoulutuksesta.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan vuoden 2018 alusta.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.2 Nykytilan arviointi.....	8
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	9
3.1 Tavoitteet	9
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	10
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	11
4.1 Taloudelliset ja henkilöstövaikutukset.....	11
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	12
4.3 Vaikutukset kansalaisiin	13
4.4 Vaikutukset yritystoimintaan	13
5 ASIAN VALMISTELU.....	13
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	13
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen ja jatkovalmistelu	14
YKSIYSKOHTAISET PERUSTELUT.....	16
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	16
1.1 Valtion virkamieslaki.....	16
1.2 Turvallisuusselvityslaki	24
1.3 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta	31
1.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta	32
1.5 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta.....	32
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	32
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	32
4 VOIMAANTULO.....	35
LAKIEHDOTUKSET	36
valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n muuttamisesta.....	36
turvallisuusselvityslain muuttamisesta.....	38
Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	42
rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta.....	43
Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 ja 24 a §:n muuttamisesta.....	44
LIITE	45
RINNAKKAISTEKSTIT	45
valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n muuttamisesta.....	45
turvallisuusselvityslain muuttamisesta.....	48
Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta	53
rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta.....	54
Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 ja 24 a §:n muuttamisesta.....	55

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Sekä tietoturvallisuuden että yleisemminkin turvallisuusasioiden merkitys korostuu aikaisempaa enemmän, mikä johtuu uusista erilaisista esille tulevista ilmiöistä, kuten tietoverkkojen laajenevasta käytöstä vihamielisiin tarkoituksiin. Yhteiskunnan kokonaisturvallisuuden käsitteellä viitataan turvallisuuden kaikkiin osa-alueisiin, joilla tähdätään erityisesti valtion turvallisuuden, maanpuolustuksen, yhteiskunnan perustoimintojen jatkuvuuden, väestön sekä tietojen saatavuuden ja virheettömyyden turvaamiseen. Turvallisuuden toteuttamiskeinoja jaetaan esimerkiksi sen mukaan, mihin toimenpiteet kohdistuvat. Tämän mukaisesti puhutaan tietoturvallisuudesta, fyysisestä turvallisuudesta, henkilöstöturvallisuudesta ja yritysturvallisuudesta.

Valtionhallinnossa ja yleisemminkin kansallisten etujen suojaamisessa on noussut esille sellaisten henkilöiden ulkomaansidonnaisuuksien merkitys, jotka tehtävissään pääsevät kansallisten etujen suojaamisen kannalta kriittisiin tietoihin ja jotka toimillaan voivat aiheuttaa vahinkoa näille eduille.

Henkilön taustan selvittämistä ja hänen luotettavuutensa arviointia varten on luotu järjestelmä vuonna 2014 toteutetulla turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksella (HE 57/2013 vp). Uudistuksen keskeisin laki, turvallisuusselvityslaki (726/2014), on yleislaki henkilöstöturvallisuuden toteuttamiseksi. Lain säännökset eivät kuitenkaan näytä antavan turvallisuusselvitystä laativille turvallisuusviranomaisille toimivaltaa ja tiedonsaantioikeuksia arvioida ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä riittävän kattavasti selvityksen kohteen luotettavuuden ja tehtävien hoidon puolueettoman ja asianmukaisen hoidon turvaamiseksi.

Henkilön ulkomaansidonnaisuudet voivat olla keskenään erilaisia. Henkilöllä voi olla Suomen kansalaisuuden lisäksi yhden tai useamman toisen valtion kansalaisuus, henkilön läheiset voivat olla toisen valtion kansalaisia tai henkilöllä voi olla taloudellisen toimintansa, kuten elinkeinotoimintansa tai muiden taloudellisten sitoumuksiensa vuoksi sidonnaisuuksia toisen valtion yrityksiin ja yhteisöihin. Henkilöllä voi olla muitakin sellaisia sidonnaisuuksia toisen valtion yhteisöihin tai kansalaisiin, jotka asettavat hänet alttiiksi painostukselle tai muille epäasiallisille ja usein laittomillekin toimille.

Ulkomaansidonnaisuuksista voi aiheutua vaaraa valtion turvallisuudelle, maanpuolustukselle tai Suomen kansainvälisille suhteille riippumatta siitä, millaisia sidonnaisuudet ovat tyypiltään ja onko henkilö syntyperäinen suomalainen vai hakemuksesta Suomen kansalaisuuden saanut, jolla on samanaikaisesti toisen valtion kansalaisuus. Sama koskee maan taloudellisille eduille aiheutuvaa riskiä kansantaloudellisesti merkittäviin yrityksiin tai sellaisiksi kehittymässä oleviin yrityksiin kohdistuvan yritysvakoilun vuoksi.

Valtion tehtäviin nimittämistä koskevat yleiset säännökset ovat perustuslaissa, minkä lisäksi muutamassa laissa on joitakin henkilön luotettavuutta koskevia erityissäännöksiä. Käytännössä on saattanut olla epäselvyyttä, missä määrin jo voimassa olevat säännökset antavat mahdollisuuden ottaa huomioon ulkomaansidonnaisuuksista johtuvia riskejä.

Ulkomaansidonnaisuuksiin liittyvät riskit voivat johtua esimerkiksi siitä, että henkilöä voidaan painostaa toimimaan toisen valtion eduksi. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun henkilöä uhataan hänen toisessa valtiossa asuvalle läheiselleen aiheutuvilla seurauksilla. Kysymys on tällöin useimmiten valtioista, joissa vallitsee epävakaa olot ja jotka eivät ole demokraattisia oikeusvaltioita. Painostuksen lisäksi henkilö voi olla altis myös lahjonnalle, jos hänellä on ta-

loudellisia ongelmia, jotka ovat toisen valtion tiedossa. Nämä tapaukset ovat esimerkkejä niistä tilanteista, joissa henkilöstöriskit eivät ole riippuvaisia siitä, onko henkilöllä vain Suomen kansalaisuus tai onko hänellä kaksoiskansalaisuus.

Henkilön ulkomaansuhteet voivat intensiivisyydeltään olla kovin erilaisia ja niiden aiheuttama riski vaihtelee. Henkilö on voinut saada toisen valtion kansalaisuuden syntymänsä perusteella toisen vanhemman kotimaassa sovellettavan lainsäädännön perusteella ja ilman, että henkilöllä on nimityksen ajankohtana mitään erityisiä suhteita kyseiseen valtioon tai sen yhteisöihin ja kansalaisiin vanhempansa lukuun ottamatta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Nimitettävän henkilön luotettavuutta koskevat vaatimukset

Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Taidolla tarkoitetaan lähinnä koulutuksen tai työkokemuksen avulla hankittuja tietoja ja taitoja. Kyvyllä viitataan yleisesti tuloksellisen työskentelyn edellyttämiin henkilön ominaisuuksiin, kuten luontaiseen lahjakkuuteen, järjestelykykyyn, aloitteellisuuteen ja muihin vastaaviin tehtävien hoitamisen kannalta tarpeellisiin kykyihin.

Kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleiskielessä kykyä toimia yhteiskunnan jäsenenä. Tämän voitaneen katsoa merkitsevän, että henkilö toimii lojaalisesti yhteiskunnassa omaksuttujen arvojen ja niitä toteuttavia voimassa olevia säännöksiä kunnioittaen.

Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan perustuslakiuudistusta koskeneen hallituksen esityksen (HE 1/1998 vp) mukaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Sanalla kansalaiskunto ei esityksen mukaan viitata Suomen kansalaisuuteen. Nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä asianomaisen viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös viran nimi ja tehtäväpiiri sekä virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät.

Lainsäädäntöön sisältyy myös joitakin erityissäännöksiä valtionhallinnon tehtävään nimitettävän henkilön luotettavuudesta. Rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävältä vaaditaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) mukaan, että hän on Suomen kansalainen ja täyttää valtion virkamieslaissa (750/1994), jäljempänä *virkamieslaki*, säädetyt valtion viran yleiset kelpoisuusvaatimukset, minkä lisäksi hänen tulee olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava. Puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 37 §:n 1 momentin mukaan sen lisäksi, mitä yleisestä kelpoisuudesta valtion virkaan muualla laissa säädetään, Puolustusvoimien virkaan nimitettävältä vaaditaan tehtävien edellyttämää luotettavuutta. Näitä erityissäännöksiä ei kuitenkaan perustuslain 125 § huomioon otettuna voida tulkita siten, että nimitettävältä henkilöltä ei muissa valtionhallinnon tehtävissä edellytettäisi tehtävien edellyttämää luotettavuutta.

Nimitysharkinnassa on edellä mainittujen säännösten lisäksi otettava huomioon yhdenvertaisuus ja syrjinnän kielto, joista säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014).

Turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen osana virkamieslain 8 c §:ään otettiin asetuksenantovaltuutta koskeva säännös, jonka mukaan virkaan nimittämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävä on saanut turvallisuusselvityslainsäädännön tarkoitetun henkilöturvallisuusselvitystodistuksen. Asetuksenantovaltuutta ei ole käytetty ja sen käyttö näyttääkin olevan tarkoituksenmukaista varsinkin rajallisissa tilan-

teissa. Tällaisesta tilanteesta voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun henkilö ollaan nimittämässä sellaiseen tehtävään, jossa henkilö osallistuu pysyväluonteisesti sellaisen kansainvälisen toimielimen toimintaan, joka edellyttää henkilöturvallisuusselvitystodistuksen esittämistä ja henkilö ei ole aikaisemmin ollut turvallisuusselvityksen kohteena. Asetuksenantovaltuuden käyttäminen merkitsisi tosiasiallisen nimitysvallan siirtämistä turvallisuusviranomaiselle.

Kansalaisuus ja sitä koskevat virkamieslain erityissäännökset

Monikansalaisuudella (niin sanottu kaksoiskansalaisuus) tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilöllä on samanaikaisesti useampi kuin yksi kansalaisuus. Suomi on hyväksynyt monikansalaisuuden rajoituksetta nykyisessä vuonna 2003 voimaan tulleessa kansalaisuuslaissa (359/2003). Monikansalaisuus voi syntyä henkilön tahdosta riippumatta, esimerkiksi lapsen saadessa syntyessään vanhempien kansalaisuudet, lapsen syntymämaan tai avioliiton perusteella. Suomen kansalaisuuden voi saada myös hakemuksesta tai ilmoituksella (entinen Suomen kansalainen, toisen Pohjoismaan kansalainen). Suomea sitova kansalaisuudesta tehty eurooppalainen yleissopimus edellyttää monikansalaisuuden sallimista silloin, kun lapsi saa useamman kansalaisuuden syntyessään tai kun kansalaisuus saadaan avioliiton kautta. Sopimusvaltio ei saa asettaa toisen valtion kansalaisuudesta vapautumista tai sen menettämistä sopimusvaltion kansalaisuuden saamisen tai säilyttämisen ehdoksi, jos tällainen vapautuminen tai menettäminen ei ole mahdollista, tai jos sitä ei voida kohtuudella edellyttää.

Muulle kuin syntyperältään Suomen kansalaiselle voidaan myöntää Suomen kansalaisuus kansalaisuuslaissa säädetyssä menettelyssä. Kansalaisuuden myöntäminen asettaa useita erilaisia edellytyksiä hakijalle ja hänen olosuhteilleen. Nämä liittyvät henkilön asumisaikaan Suomessa, nuhteettomuuteen (muut kuin rikesakot ovat esteenä), toimeentuloon ja kielitaitovaatimuksiin. Henkilölle ei myönnetä lain mukaan Suomen kansalaisuutta, vaikka hän täyttäisi edellä kuvatut edellytykset, jos on perusteltua syytä epäillä, että kansalaistaminen vaarantaa valtion turvallisuutta tai yleistä järjestystä, tai jos kansalaisuuden saamisen pääasiallisena tarkoituksena on hyödyntää Suomen kansalaisuuteen liittyvää etuutta ilman tarkoitusta asettua asumaan Suomeen taikka jos kansalaistaminen muusta painavasta syystä hakijan tilanteen kokonaisvaltaisen tarkastelun perusteella on vastoin valtion etua. Kansalaisuusasian ratkaisua varten voidaan pyytää lausuntoa Suojelupoliisilta, Keskusrikospoliisilta, Pääesikunnalta ja asianomaiselta sosiaaliviranomaiselta (46 § 2 mom.).

Suomen kansalaisella, jolla on myös toisen valtion kansalaisuus, on samat oikeudet ja velvollisuudet kuin niillä Suomen kansalaisilla, joilla on vain Suomen kansalaisuus. Jos Suomen kansalaisella on myös jonkin toisen valtion kansalaisuus, Suomen viranomaiset pitävät häntä Suomessa ja ulkomailla Suomen kansalaisena. Pääsäännön mukaan kaksoiskansalainen on esimerkiksi asevelvollinen täytettyään 18 vuotta.

Valtion virkamieslaissa on säädetty viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Luettelo kattaa laajasti muun muassa ylimmät valtionhallinnon virat sekä puolustushallinnon, poliisihallinnon, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja oikeuslaitoksen virat. Suomen kansalainen virkamieslaissa tarkoitettulla tavalla on jokainen, jolla on Suomen kansalaisuus riippumatta siitä, mihin kansalaisuus perustuu tai onko henkilö samanaikaisesti toisen valtion kansalainen.

Nimityksen jälkeen ilmenneiden sidonnaisuuksien virkamiesoikeudellinen arviointi

Valtion virkamieslaissa on säännökset virkasuhteen päättämisestä. Päättämiseen on oltava laissa säädetty peruste.

Virkamieslain 10 §:n mukaan virkamiestä nimitettäessä voidaan määrätä, että virkasuhde voidaan enintään kuusi kuukautta kestävä koeajan aikana purkaa sekä nimittävän viranomaisen että virkamiehen puolelta. Purkaminen ei kuitenkaan saa tapahtua virkamieslain 11 §:ssä tarkoitetuilla tai muuten epäasiallisilla perusteilla. Lain 11 §:ssä säädetään tasapuolisen kohtelun vaatimuksesta sekä viitataan yhdenvertaisuuslakiin ja tasa-arvolakiin. Virkasuhteen purkamisen koeaikana ei kuitenkaan ole mahdollinen, jos virkamiehen on nimittänyt tasavallan presidentti tai valtioneuvosto.

Valtion virkamieslain 25 §:n mukaan virkasuhde voidaan molemmin puolin irtisanoa päättymään tietyn irtisanomisajan kuluttua, tai jos niin on sovittu tai laissa erikseen säädetty, irtisanomisaikaa noudattamatta (25 § 1 mom.). Viranomaisen ei saa irtisanoa virkasuhdetta virkamiehestä johtuvasta syystä, ellei tämä syy ole erityisen painava (25 § 2 mom.). Irtisanominen on tehtävä kohtuullisen ajan kuluessa siitä, kun irtisanomisen peruste on tullut viranomaisen tietoon (25 § 3 mom.).

Sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan 26 §:ssä määritellyt virkamiehet irtisanoa, kun siihen on viran luonne huomioon ottaen hyväksyttävä ja perusteltu syy. Näitä virkoja ovat muun muassa valtioneuvoston oikeuskansleri ja apulaisoikeuskansleri, puolustusvoimain komentaja, valtiosihteeri, valtiosihteeri kansliapäällikkönä, kansliapäällikkö, alivaltiosihteeri ja osastopäällikkö sekä näitä virka-asemaltaan vastaavat ministeriön virkamiehet, siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Lisäksi tämän säännöksen nojalla voidaan irtisanoa valtioneuvoston asetuksella säädettyjen virastojen päälliköiden virkasuhteet sekä ministerin erityisavustajan virkasuhde. Valtion virkamiesasetuksen 28 §:ssä säädetään tarkemmin edellä mainittujen virkojen kuulumisesta 26 §:n piiriin.

Lisäksi 26 a §:ssä säädetään, että sen lisäksi, mitä 25 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä säädetään irtisanomisen perusteista, voidaan valtiosihteeri ja ministerin erityisavustaja irtisanoa, jos hän menettää sen ministerin luottamuksen, jonka toimikaudeksi hänet on nimitetty.

Lisäksi virkamieslain 33 §:n mukaan virkamiehen virkasuhde voidaan heti purkaa, jos virkamies törkeästi rikkoo tai laiminlyö virkavelvollisuuksiaan.

Turvallisuusselvityslaki

Turvallisuusselvityslain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on parantaa mahdollisuuksia ennakolta ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä.

Turvallisuusselvitysmenettely voi koskea sekä henkilöitä (henkilöturvallisuusselvitys) tai yrityksiä (yritysturvallisuusselvitys). Turvallisuusselvityksen laatii Suojelupoliisi ja Puolustusvoimien tehtäviin hakeutuvista Pääesikunta.

Henkilöturvallisuusselvityksen laatimista hakee tavallisimmin viranomaisen tai yritys, joka on valitsemassa henkilöä palvelussuhteeseen. Turvallisuusselvitys ei muodollisesti sido hakijaa eikä tämän nimitysharkintaa.

Henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia myös jo palvelussuhteessa olevasta tai henkilöstä, jota ollaan valitsemassa viranomaisen toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten taikka henkilöstä, joka on sellaisen yrityksen palveluksessa, jolle viranomaisen on antamassa toi-

meksiantotehtävää. Näiden lisäksi henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia yrityksen vastuuhenkilöstä osana yritysturvallisuusselvitystä.

Henkilöturvallisuusselvityksen laatimisen yleisenä edellytyksenä on, että hakija on rajoittanut teknisin ja muin toimenpitein pääsyä suojattaviin tietoihin sekä huolehtinut toimitilojen ja tietojärjestelmien suojaamisesta ja ryhtynyt muihin asianmukaisiin toimenpiteisiin tietoturvallisuuden sekä muiden turvallisuusjärjestelyjen toteuttamiseksi.

Henkilöturvallisuusselvitys ei voi olla yksinomainen keino tietoturvallisuus- tai muiden turvallisuusriskien torjunnassa. Olennaisiin toteutettaviin toimiin kuuluu esimerkiksi se, ettei kenellekään anneta laajempia oikeuksia päästä, käsitellä tai muuttaa tietojärjestelmän tietoja kuin mitä hän tehtäviensä vuoksi tarvitsee (”need-to-know”-periaate). Tietoturvallisuusvaatimuksia ja tietoturvallisuutta valtionhallinnossa koskevat säännökset merkitsevät esimerkiksi sitä, että yksittäisellä virkamiehellä ei voi olla eikä hänelle voida antaa itsenäistä oikeutta antaa kopiota tietojärjestelmään sisältyvistä tiedoista tai tietoja massamuotoisesti muutoinkaan ilman lakiin perustuvaa asianmukaisesti annettua määräystä. Tällä on erityistä merkitystä kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisten valtakunnallisten tietojärjestelmien suojan kannalta.

Turvallisuusselvityslaissa määritellään ne tehtävät, joihin hakeutuvista selvitys voidaan tehdä. Turvallisuusselvitysmenettelyn piiriin kuuluvat tehtävät eroavat turvallisuusvaatimusten tasovaatimusten kannalta toisistaan. Tämä ilmenee osittain siinä, että henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia eritasoisina (perusmuotoinen, laaja ja suppea turvallisuusselvitys).

Laaja henkilöturvallisuusselvitys on nimensä mukaan taustaselvitys, jossa toimivaltaisen viranomaisen käytössä on laajimmat tietolähteet. Se voidaan laatia henkilöistä, joita ollaan valitsemassa sellaisiin tehtäviin, jotka tehtävissään saavat oikeuden käsitellä korkeimpiin suojaustasoihin luokiteltuja tai niihin rinnastettavia asiakirjoja tai joissa toimiva voi vahingoittaa keskeisiä kansallisia etuja. Näissä tehtävissä voidaan pääsäännön mukaan edellyttää, että tehtävään valittava täyttää erityisen ja korotetun nuhteettomuus- ja luotettavuusvaatimuksen.

Turvallisuusselvityslaissa on määritelty ne tietolähteet, joista toimivaltaiset viranomaiset voivat hankkia tietoja selvityksen kohteen taustan selvittämiseksi. Ulkomaansidonnaisuuksia koskevat tiedot voivat nykyisin tulla esille väestötietojärjestelmästä saatavista tiedoista. Näin on etenkin silloin, kun Suomen kansalaisuus perustuu kansalaisuuslain perusteella myönnettyyn Suomen kansalaisuuteen. Merkittävä osa kaksoiskansalaisista ilmenee siten väestötietojärjestelmästä ja nämä tiedot ovat saatavissa muun ohella esimerkiksi asevelvollisuusasioissa.

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa selvityksen kohteen on annettava tietoja henkilötietolomakkeella, josta ilmenevät tiedot viimeisen kymmenen vuoden aikana harjoitetusta elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen, tiedot varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista sekä perhe- ja sukulaisuussuhteista. Ulkomaansidonnaisuuksia voi tulla esille näitä koskevista tiedoista. Myös Suojelupoliisin tietojärjestelmästä saattaa tulla esille ulkomaansidonnaisuuksiin kuuluvia tietoja.

Turvallisuusselvityslaissa on rajoitettu joidenkin rikollista tekoa koskevien tietojen käyttöä kokonaan tai osittain (rikosilmoitustiedot, pääsäännön mukaan yli 10 vuotta aikaisemmin tehtyä rikosta koskevat tiedot), minkä lisäksi rikostaustatietojen harkintaa varten on säädetty erityisiä vaatimuksia. Muilta osin käytettävissä olevien tietojen merkityksen arviointi jää toimivaltaisen viranomaisen harkintaan. Tässä harkinnassa on kuitenkin olennaisena osana suhteellisuusperiaatteen mukainen arviointi taustasta ilmenevien tietojen merkityksestä sen tehtävän kannalta, joka on selvityksen perusteena (esimerkiksi se virka ja siihen kuuluvat tehtävät, johon henkilöä ollaan nimittämässä). Kysymys on aina tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta,

mikä puolestaan on olennaista valittavana olevan henkilön perusoikeuksien, erityisesti yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

Turvallisuusselvityslaisissa on erilaisin keinoin pyritty turvaamaan selvityksen kohteen oikeudet sekä säätämään selkeästi myös hänen tiedonantovelvollisuutensa. Yleisenä edellytyksenä turvallisuusselvityksen laatimiselle on, että henkilö on antanut siihen suostumuksensa. Selvityksen kohteen tiedonsaantioikeudet selvitysmenettelystä ja sen lopputuloksesta on määritelty laissa.

Turvallisuusselvityslaisissa säädettyin edellytyksin henkilön nuhteettomuutta ja luotettavuutta voidaan seurata henkilörekistereitä yhdistämällä. Tämä on ollut tarpeen henkilöturvallisuusselvityksen ja henkilöturvallisuusselvitystodistuksen voimassaoloajan määrittelemiseksi ja sen ehkäisemiseksi, ettei samasta henkilöstä laadita toistuvasti henkilöturvallisuusselvityksiä.

Turvallisuusselvityslaila perustettiin oikeusministeriön yhteydessä toimiva arviointikriteerilautakunta, jonka pääasiallisena tehtävänä on antaa toimivaltaisten viranomaisten tueksi ja yhtenäisen tulkintakäytön aikaansaamiseksi yleisiä tulkintasuosituksia turvallisuusselvityslain soveltamisesta.

Upseeri-, poliisi- ja rajavartijakoulutuksen valintakriteerit

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 16 §:n mukaan upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan muun ohella, että henkilö on Suomen kansalainen sekä terveydentilaltaan ja muutoin puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva. Maanpuolustuskorkeakoulu pyytää opiskelijoiksi pyrkivistä turvallisuusselvityslain mukaisen turvallisuusselvityksen (19 § 2 mom.).

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaisissa tarkoitettuna poliisimiehenä, opiskelijaksi ottamisen lisävaatimuksena Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain (1164/2013) mukaan on muun ohella se, että valittava on Suomen kansalainen sekä rehellinen ja luotettava (24 § 1 mom.). Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta sekä rehellisyydestä ja luotettavuudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella (24 § 2 mom.). Hakijoista pyydetään turvallisuusselvitys.

Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n mukaan rajavartijan peruskurssille hyväksymisen edellytyksenä on muun ohella, että henkilö on Suomen kansalainen ja terveydentilaltaan ja muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva. Hakijoista pyydetään turvallisuusselvitys.

2.2 Nykytilan arviointi

Valtion virkamieslain säännökset nimitettävän henkilön luotettavuudesta ja hänen taustansa selvittämisestä eivät ole riittävän informatiivisia. Tämä voi aiheuttaa ja on jo todennäköisesti aiheuttanut käytännön tilanteissa epäselvyyttä siitä, mitkä seikat on otettava huomioon nimitysharkinnassa. Sääntely jää lähinnä perustuslain yleisiä nimittämisperusteita koskevan viittaussäännöksen varaan. Turvallisuusselvityslainsäädännön kokonaisuudistuksen yhteydessä virkamieslakiin lisätty valtioneuvoston asetuksenantovaltuutta koskeva 8 c § ei myöskään selkeytä taustojen selvittämisen merkitystä nimitysharkinnassa.

Turvallisuusselvityslaki on yleislaki, jonka avulla on tarkoitus tehostaa keskeisten kansallisten etujen suojaa henkilöstöön liittyviltä riskeiltä. Selvitysmenettelyn piiriin kuuluvat kaikki kes-

keiset kokonaisturvallisuuden kannalta merkitykselliset tehtävät riippumatta siitä, onko kysymys julkishallinnossa vai yksityissektorilla suoritettavasta tehtävästä.

Henkilöstä aiheutuvien riskien arviointi toteutetaan turvallisuusselvityslaisissa säädetyllä tavalla tapauskohtaisesti ja kokonaisharkinnan perusteella. Taustan selvittää ja sen perusteella muotoutuvan lopputuloksen henkilön luotettavuudesta täytettävänä olevan tehtävän kannalta laatii turvallisuusviranomainen, joko Suojelupoliisi tai Pääesikunta. Laissa on säännökset selvityksen kohteen oikeuksista ja se on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

Turvallisuusselvitysmenettely on siten luontevin ja kattavin keino torjua sellaisia henkilön ulkomaansuhteista johtuvia riskejä, joilla on merkitystä yleisten ja yksityisten etujen suojaamisessa. Turvallisuusselvitysmenettelyssä käytettävissä olevia tietolähteitä ja turvallisuusselvityksen kohteen tiedonantovelvollisuutta koskevat säännökset eivät kuitenkaan nykyisellään luo riittäviä toimivaltuuksia turvallisuusselvityksiä laativille viranomaisille saada, ottaa huomioon ja ilmoittaa henkilöitä nimittävälle viranomaiselle tai muulle palvelussuhteeseen otaville selvityksen kohteen sellaisista ulkomaansidonnaisuuksista, joilla voi olla merkitystä keskeisten kansallisten etujen suojaamisen kannalta merkityksellisissä tehtävissä. Toimivaltaisen viranomaisen mahdollisuudet käytettävissä olevien tietojen tarkistamiseen eivät myöskään näyttäisi olevan riittäviä. Selvityksen kohteen ulkomaanyhteyksien seurannalle ei myöskään ole riittävää tietopohjaa. Edellä mainittujen syiden vuoksi turvallisuusselvityslakia on tarpeen kehittää.

Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan, Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin sekä Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan tähtääviin opintoihin valittavien riippumattomuutta ja luotettavuutta koskevat edellytykset eivät kaikilta osin ole riittävän selkeitä. Valittavista pyydetään erityislakien perusteella aina turvallisuusselvitys. Valintakriteerien täsmeneminen on tarpeen turvallisuusselvityksen lopputuloksen harkinnan kannalta samoin kuin sen ehkäisemiseksi, että koulutukseen valikoituu henkilöitä, jotka eivät täytä tutkinnon päämääränä olevissa tehtävissä edellytettävää riippumattomuuden ja luotettavuuden vaatimuksia.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esityksen yleisenä tavoitteena on varmistaa keskeisten kansallisten turvallisuus- etujen suoja kehittämällä henkilöstöturvallisuutta valtionhallinnossa. Tarkoituksena on varmistaa, että valtionhallinnossa nimitysharkintaa käytettäessä otetaan huomioon valtionhallinnon tehtäviin valittavien nuhteettomuus, tehtävien hoidossa vaadittava riippumattomuus erilaisista sidonnaisuuksista ja muu luotettavuus virkaan kuuluvien tehtävien edellyttämällä tavalla.

Erityisenä tavoitteena on ensinnäkin, että valtion turvallisuuden kannalta keskeisiä ja erityistä luotettavuutta edellyttäviä tehtäviä sekä julkishallinnossa että yksityissektorilla hoitavien henkilöiden ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää ja arvioida nykyistä laajemmin sekä varmistaa niiden huomioon ottaminen valtionhallinnon nimitysharkinnassa. Ehdotetulla turvallisuusselvityslain muutoksella parannettaisiin yksityisen sektorin mahdollisuuksia ehkäistä kansallisia etuja vaarantavaa yritysvakoilua ja sekä suojata kriittisen infrastruktuurin toimivuutta.

Uudistuksen erityisenä tavoitteena on, että turvallisuus- etujen suoja voidaan toteuttaa siten, että menettelyssä samanaikaisesti otetaan huomioon myös rekrytoitavien henkilöiden perusoikeudet ja että säännökset ovat sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja vastaavissa maissa yleisesti noudatettavien säännösten ja käytäntöjen kanssa.

Uudistuksen tavoitteena on myös tehostaa valtionhallinnon keskeisiin turvallisuusvirkoihin koulutettavien valintaa siten, että jo koulutukseen valittaessa otetaan nykyistä laajemmin huomioon henkilön riippumattomuus ja luotettavuus muutoinkin.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Säännös Suomen kansalaisuutta edellyttävistä viroista

Virkamieslain 7 §:n säännöstä viroista, joihin nimitettävältä edellytetään Suomen kansalaisuutta, ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä jossain määrin niiden virkojen määrää, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Pykälää muutettaisiin myös säätämällä virkojen lisäksi tehtävistä, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Suomen kansalaisuutta koskevan edellytyksen täyttäisi nykytilaa vastaavasti myös henkilö, jolla on Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus.

Muutoksen jälkeen Suomen kansalaisuutta edellytettäisiin noin 23 500 virassa tai tehtävässä. Voimassa olevaan virkamieslakiin verrattuna uusia virkoja ja tehtäviä olisi noin 250.

Joulukuussa 2016 valtion palveluksessa oli 65 887 virkasuhteista henkilöä ja työ sopimussuhteisia henkilöitä oli 7 097.

Nimitysharkintaa valtionhallinnossa koskevien säännösten selkeyttäminen

Virkamieslakiin ehdotetaan otettavaksi nimenomainen säännös siitä, että nimitysharkinnassa on varmistuttava virkaan valittavan henkilön nuhteettomuudesta sekä siitä, ettei hänellä ole sellaisia ulkomaansidonnaisuuksia, jotka voivat vaarantaa virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaisen hoitamisen. Säännös on katsottu tarpeelliseksi oikeustilan selkeyttämiseksi.

Nimittävän viranomaisen tiedonsaanti ja luotettavuuden seuranta valtionhallinnossa

Viranomaisella ei nykyisin ole kaikilta osin riittävää tietoa henkilön ulkomaansidonnaisuuksista tai niiden merkityksestä silloin, kun henkilöä ollaan valitsemassa kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisiin tehtäviin. Sama koskee valittaessa henkilö upseerin, poliisimiehen tai rajavartijan virkaan tähtääviin opintoihin.

Hallituksen esityksen mukaan turvallisuusselvityslakia kehitettäisiin laajentamalla mahdollisuuksia selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi. Ehdotetut säännökset merkitsivät sitä, että ulkomaansidonnaisuuksista aiheutuvia riskejä voitaisiin seurata myös nimityksen tai valinnan jälkeen ja että nimittävä viranomainen tai koulutukseen valinnut saisi näistä tarvittaessa tiedon.

Turvallisuusselvitysmenettelyn kehittäminen

Lainsäädännössä on jo nykyisin luotu menettelyt tehtävään valittavan henkilön taustan selvittämiseksi hänen nuhteettomuutensa, riippumattomuutensa ja muutoinkin luotettavuutensa varmistamiseksi säätämällä turvallisuusselvityslaki. Laissa on perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella otettu huomioon myös selvityksen kohteen oikeudet (PeVL 3/2014). Turvallisuusselvitys perustuu tapauskohtaiseen kokonaisharkintaan.

Toimivaltaisina turvallisuusselvityksiä laativina viranomaisina toimivat keskeiset turvallisuusviranomaiset, Suojelupoliisi ja Pääesikunta. Edellä mainituista syistä tärkein ja yleisesti vaikuttavin keino on kehittää turvallisuusmenettelyä koskevia säännöksiä, jotta voidaan eh-

käistä henkilön ulkomaansidonnaisuuksien mahdollisesti aiheuttamia riskejä keskeisille kansallisille eduille.

Ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys tulisi säännönmukaiseksi osaksi laajaa henkilöturvallisuusselvitystä. Tämä merkitsisi sitä, että kaikkia valtion turvallisuuden ja muiden kansallisten etujen suojan kannalta merkityksellisiä virkoja täytettäessä toimivaltaiset viranomaiset voisivat selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet ja arvioida niihin liittyvät riskit.

Ehdotus, jolla laajennettaisiin toimivaltaiten viranomaisten toimivaltuuksia selvityksen kohteen haastattelujen avulla saada tietoja ulkomaanyhteyksistä, antaisi viranomaisille mahdollisuuden tarkemman selvittämisen tarpeesta. Perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä koskevia säännöksiä muutettaisiin siten, että työtehtävissään korkeamman suojaustason tietoja käsittelevien henkilöjen ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää.

Toimivaltaiten viranomaisten tiedonsaantia parannettaisiin säätämällä selvityksen kohteelle tiedonantovelvollisuus ulkomaansidonnaisuuksistaan sekä antamalla viranomaisille oikeus hankkia tietoja myös ulkomaan viranomaisilta laissa säädettävissä tapauksissa.

Turvallisuusselvityksen hakijana julkishallinnon puolella toimii se viranomainen, jonka virkaan henkilöä ollaan valitsemassa tai viranomainen, joka esittelee tai tekee ehdotuksen nimittävistä henkilöstä. Hakijan tiedonsaantimahdollisuuksia ulkomaansidonnaisuuksista parannettaisiin antamalla toimivaltaiselle viranomaiselle oikeus antaa tietoja ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen perusteella tekemistään sellaisista havainnoista, joilla voi olla merkitystä selvityksen kohteena olevan tehtävän riippumattoman ja luotettavan hoitamisen kannalta.

Selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien tarkastelu turvallisuusselvityksen osana olisi sopusoinnussa ja omiaan tehostamaan Suomea sitovien kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden toteuttamista. Euroopan unionin neuvoston turvallisuussäntöjen (2013/488/EU) mukaan turvallisuusselvityksen yhtenä tarkoituksena on arvioida mahdollinen alttius ulkomaisista lähteistä tulevalle painostukselle, joka liittyy esimerkiksi aiempaan asuinpaikkaan tai aiempiin yhteyksiin (liite I 10. b).

Valintakriteerien selkeyttäminen julkishallinnon turvallisuusalan koulutuksessa

Poliisiammattikorkeakoulusta annettua lakia, Maanpuolustuskorkeakoulusta annettua lakia ja lakia rajavartiolaitoksen hallinnosta ehdotetaan muutettavaksi. Muutosten tarkoituksena on yhdessä turvallisuusselvityslakiin ehdotettujen säännösten kanssa varmistaa, että opiskelijoiksi ei valita henkilöitä, joiden tausta ja sidonnaisuudet voivat myöhemmin estää nimittämisen niihin tehtäviin, joihin koulutus tähtää.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset ja henkilöstövaikutukset

Ehdotus ulkomaansidonnaisuuksien nykyistä laajemmasta selvittämisestä osana henkilöturvallisuusselvityksiä silloin, kun henkilöä ollaan valitsemassa kansallisen turvallisuuden kannalta merkityksellisimpiin tehtäviin, merkitsee turvallisuusselvityksiä laativien viranomaisten tehtävien kasvua. Laki tulee kuitenkin koskemaan vain sen voimaantulon jälkeen tehtäviä nimityksiä ja opiskelijoiden valitsemista.

Toimivaltaiten viranomaisten turvallisuusselvityslain nojalla tekemistä turvallisuusselvityksistä peritään hakijalta lain 60 §:n mukaan maksu noudattaen, mitä valtion maksuperustelaissa

(150/1992) säädetään. Lisätyötä aiheutuu kuitenkin toimivaltaisille viranomaisille säädettäväksi ehdotetusta ilmoitusvelvollisuudesta.

Ehdotettavan lainsäädännön mukaiset uudet tehtävät aiheuttavat kustannuksia sekä toimivaltaiselle viranomaiselle että turvallisuusselvityksiä hakeville tahoille. Voimassa olevan poliisin suoritteiden maksullisuudesta vuonna 2017 annetun sisäministeriön asetuksen (1426/2016) mukaan Suojelupoliisin suoritteista peritään seuraavat maksut:

Turvallisuusselvitys
Suppea turvallisuusselvitys 55 €
Perusmuotoinen turvallisuusselvitys 102 €
Laaja turvallisuusselvitys 155 €

Maksuasetuksen mukaista maksua ei kuitenkaan peritä valtion maksuperustelain 6 §:n 3 ja 4 momentin nojalla turvallisuusselvityslain mukaisesta turvallisuusselvityksestä, kun se koskee poliisihallintoon rekrytoitavaa henkilöä tai Poliisiammattikorkeakouluun poliisin ammatikorreakoulututkintoa varten opiskelemaan valittua henkilöä. Tältä osin vuodelle 2017 tehtyä linjausta ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa.

Arvion mukaan ehdotettavan lainsäädännön puitteissa erityisesti Suojelupoliisin suorittamat haastattelut aiheuttavat resurssitarpeita ja merkittäviä lisäkustannuksia Suojelupoliisille. Lain toimeenpano lisää Suojelupoliisin työmäärää arviolta noin 15—17 henkilötyövuodella ja 0,88—0,98 miljoonalla eurolla selvitysmenettelyn kohteiden määrästä riippuen. Resurssi- ja kustannuslisäys olisi pysyvä. Lain toimeenpanosta aiheutuvat uudet kustannukset eivät kuitenkaan kuulu toimivaltaisen viranomaisen eli Suojelupoliisin maksettavaksi. Uudet kustannukset vyörytetään maksuperustelain mukaisesti turvallisuusselvitysten hintoihin ja asiakkaalta turvallisuusselvityksestä perittävän hinnan korotuspaine riippuu siitä, tehdäänkö haastattelu vai ei. Hinnanmuutokset tulisivat tarkasteltaviksi vuoden 2018 poliisin suoritteiden maksullisuutta koskevan sisäministeriön asetuksen valmistelun yhteydessä. Poliisihallintoon rekrytoivan henkilöstön osalta turvallisuusselvitysten maksuttomuus säilyisi, mutta niiden tuottamisen kustannukset kasvaisivat Suojelupoliisissa. Koska maksuttomien turvallisuusselvitysten lisäkustannukset eivät ole vyörytettävissä lupahintoihin ja siten tule katetuksi lupatuotoin, tulisi Suojelupoliisille osoittaa tarvittava lisärahoitus tältä osin. Lisärahoitustarve olisi arviolta noin 600 000 euroa/vuosi.

Velvollisuudesta hankkia nimitettävästä henkilöturvallisuusselvitys valtioneuvoston asetuksella säädettävissä tapauksissa voi aiheutua lisäkustannuksia joillekin valtion viranomaisille. Nämä tilanteet eivät kuitenkaan ole yleisiä etenäkään, jos viranomainen jo nykyisin huolehtii asianmukaisesti henkilöstöturvallisuudesta.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Valtion virkamieslakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan viranomaisen olisi nimitysharkinnassaan varmistettava, että nimitettävä henkilö on nuhteeton ja että hänellä ei ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muutoinkin edellytykset hoitaa tehtävänsä luotettavasti. Uudistukseen liittyisi asiallisesti myös turvallisuusselvityslain nojalla annettava valtioneuvoston asetus, jolla säädettäisiin velvollisuus hakea henkilöturvallisuusselvitys virkaan valittavasta.

Edellä kuvatut uudistukset voivat vaikuttaa jossain määrin nimitysten valmisteluun ja harkintaan sekä niihin kuluvaan työpanokseen ja aikaan. Velvollisuus turvallisuusselvitysten hakemiseen voi mahdollisesti lisätä turvallisuusselvitysten määrää suhteessa nykyiseen käytäntöön.

Vuonna 2016 Suojelupoliisissa laadittiin suppeita turvallisuusselvityksiä 43 938 kappaletta, perusmuotoisia turvallisuusselvityksiä 18 000 kappaletta sekä laajoja turvallisuusselvityksiä 120 kappaletta. Pääesikunnassa laadittiin suppeita turvallisuusselvityksiä 12 020 kappaletta, perusmuotoisia turvallisuusselvityksiä 9 000 kappaletta sekä laajoja turvallisuusselvityksiä 87 kappaletta.

Ehdotukset vaikuttavat turvallisuusselvityksiä laativien viranomaisten (Suojelupoliisi ja Pääesikunta) käytäntöihin uusien tehtävien vuoksi. Muutoksilla ei kuitenkaan ole organisatorisia vaikutuksia.

4.3 Vaikutukset kansalaisiin

Ehdotetut muutokset merkitsevät, että henkilön ulkomaansidonnaisuuksia selvitetäisiin nykyistä tarkemmin henkilöturvallisuusselvitysmenettelyssä. Selvityksen kohteen olisi annettava nykyistä tarkemmin tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan sekä tehtävä turvallisuusselvitystä laatineelle viranomaiselle ilmoitus ulkomaansidonnaisuuksissaan tapahtuneista muutoksista.

Henkilöturvallisuusselvitys laaditaan yksilöllisen ja tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella, eivätkä ehdotetut muutokset muodostu ongelmallisiksi yhdenvertaisen kohtelun vaatimuksen kannalta.

Turvallisuusselvitys voidaan laatia vain selvityksen kohteen nimenomaisella suostumuksella. Suostumusta annettaessa selvityksen kohteelle on annettava tiedot muun ohella hänen henkilötietojensa käsittelystä. Esityksellä ei siten muutettaisi selvityksen kohteen asemaa nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Turvallisuusselvityslaki ja siihen sisältyvät säännökset selvityksen kohteen asemasta ja oikeuksista on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella.

4.4 Vaikutukset yritystoimintaan

Turvallisuusselvityslakia sovelletaan sekä julkishallinnon että yksityisen yritystoiminnan tehtäviä suorittaviin. Ulkomailta suomalaisiin yrityksiin kohdistuva yritysvalvonta on suomalaisen yritysten kilpailukykyä vaarantava ja laajemminkin kansantalouden kannalta merkityksellinen tekijä. Toisaalta esimerkiksi teknologisten yritysten kehittämishankkeissa on tarpeen ja joskus välttämätöntäkin käyttää muitakin kuin syntyperältään suomalaisia.

Turvallisuusselvityslakiin ehdotettaviksi otetut säännökset mahdollistavat sen, että Suojelupoliisi tai Pääesikunta voisi päättää, että perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa selvitetäisiin myös henkilön ulkomaansidonnaisuuksia. Tämä on merkityksellistä keskeisten yrityssalaisuuksien suojaamisessa riippumatta valittavan henkilön kansalaisuudesta.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Valtiovarainministeriö asetti 2 päivänä helmikuuta 2015 työryhmän selvittämään kaksoiskansalaisuuden merkitystä valtion virkaan ja virkasuhteeseen nimitettäessä. Työryhmässä olivat edustettuina valtiovarainministeriön lisäksi sisäministeriö, ulkoasiainministeriö, puolustusministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, oikeusministeriö sekä valtioneuvoston kanslia. Työryhmän toimikausi oli 9.2.—8.5.2015 ja sitä jatkettiin työryhmän tehtävän loppuunsaattamista varten 8 päivään kesäkuuta 2015 asti. Työryhmän työstä laadittiin julkaisu Kaksoiskansalaisuus valtion virkaan nimitettäessä (valtiovarainministeriön julkaisu 26/2015, 8.6.2015).

Työryhmä katsoi muistiossaan, että henkilön nimittämistä valtion virkaan ja virkasuhteeseen on syytä joissain tapauksissa rajoittaa. Perusteltua olisi arvioida henkilön sidonnaisuuksia muihin valtioihin virkaan nimittämismenettelyn aikana. Työryhmän enemmistö katsoi, ettei monikansalaisuus yksinään voi olla erotteleva tekijä valtion virkaan nimitettäessä, vaan kysymys on aina kokonaisharkinnasta yksittäistapauksessa.

Muistion perusteella toteutetun lausuntomenettelyn jälkeen valtiovarainministeriössä valmisteltiin luonnos hallituksen esitykseksi. Siihen sisältyi ehdotus valtion virkamieslain muuttamisesta siten, laissa lueteltaisiin ne virat, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen, jolla ei ole toisen valtion kansalaisuutta. Luettelo oli laadittu ministeriöiltä saatujen ehdotusten mukaan ja monikansalaisuutta koskeva virkakielto olisi koskenut noin 23 000 virkaa eli noin kolmasosaa valtion viroista.

Syksyllä 2016 edellä kuvatun luonnoksen johdosta järjestetyn lausuntokierroksen jälkeen päädyttiin siihen, että luonnokseen sisältynyt laaja ja yleinen virkakielto ei olisi sopusoinnussa Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden eikä perustuslain kanssa. Yleistä virkakieltoa ei myöskään voitaisi perustella valtion turvallisuuden tai muiden keskeisten kansallisten etujen suojaamisen tarkoituksessa kaksoiskansalaisuuteen liittyvien erilaisten tilanteiden vuoksi. Yleinen virkakielto olisi lähtökohtaisesti koskenut kaikkia kaksoiskansalaisia, mutta se ei olisi kuitenkaan soveltunut esimerkiksi tilanteeseen, jossa virkamiehen läheinen on toisen valtion kansalainen ja tätä kautta syntyisi riski, että virkamies tai hänen läheisensä joutuisivat painostuksen kohteeksi. Sama koskee henkilöä, jolla on vain Suomen kansalaisuus, mutta keskeisiä turvallisuusetuja vaarantavia suhteita toiseen valtioon tai sen yhteisöihin ja kansalaisiin.

Keskeisiä kansallisia etuja ei voida kattavasti ja tehokkaasti suojata muutoin kuin selvittämällä ja ottamalla huomioon tiettyihin virkoihin nimitettävänä olevien henkilöiden turvallisuusriskejä aiheuttavat ulkomaansidonnaisuudet. Yleisen virkakiellon avulla ei voitaisi myöskään ehkäistä kansallisten etujen kannalta merkityksellistä yritysvakoilua. Henkilöstöstä aiheutuvia riskejä voidaankin vähentää vain kattavan ja yleisesti sovellettavan lainsäädännön avulla.

Edellä mainituista syistä ehdotuksessa on päädytty esittämään, että valtionhallinnon tehtäviin nimitettävänä olevan henkilön mahdollisista ulkomaansidonnaisuuksista johtuvat riskit selvitetään ja arvioidaan osana turvallisuus selvityksissä säädettyä menettelyä. Tämä vaihtoehto suojaisi keskeisiä kansallisia etuja myös silloin, kun nimitettävä on henkilö, jolla on vain Suomen kansalaisuus tai kun kansallisen edun kannalta merkityksellistä tehtävää hoidetaan yksityisessä yrityksessä.

Esityksen jatkovalmistelun aikana tuli lisäksi ilmi, että keskeisiin julkishallinnon turvallisuustehtäviin tähtäävän opiskelijavalintaa koskevaan sääntelyyn ei ole riittävän selvästi kirjattu vaatimusta opiskelijan sidonnaisuuksien huomioon ottamisesta ja hänen luotettavuudestaan. Säättämällä näistä nykyistä selkeämmin ja turvallisuus selvitysmenettelyä kehittämällä voidaan tehokkaasti estää sellaisten henkilöiden, joilla on valtion turvallisuutta vaarantavia sidonnaisuuksia, hakeutuminen Puolustusvoimien, Rajavartiolaitoksen sekä poliisihallinnon tehtäviin.

Valtiovarainministeriö ja oikeusministeriö ovat valmistelleet esityksen. Valmistelun tukena on toiminut yhteistyöryhmä, jossa olivat mukana valtiovarainministeriö, oikeusministeriö ja sisäministeriö.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen ja jatkovalmistelu

Hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin 17 päivänä helmikuuta 2017 lausunnot kaikilta ministeriöiltä, oikeuskanslerilta, eduskunnan oikeusasiamieheltä, yhdenvertaisuusvaltuutetulta,

Elinkeinoelämän keskusliitolta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöltä sekä valtion pääsopijajärjestöiltä. Esitys lähetettiin myös tiedoksi mahdollista lausuntoa varten Korkeakoulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö Akava ry:lle sekä Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry:lle. Hallituksen esityksestä on kuultu erikseen tietosuojavaltuutettua.

Lausunto saatiin ulkoasiainministeriöltä, oikeusministeriöltä, sisäministeriöltä, puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä sekä sen hallinnonalaan kuuluvilta Tullilta, maa- ja metsätalousministeriöltä sekä sen hallinnonalaan kuuluvilta Maanmittauslaitokselta, liikenne- ja viestintäministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, ympäristöministeriöltä, eduskunnan oikeusasiamieheltä, apulaisoikeuskanslerilta, yhdenvertaisuusvaltuutetulta, Julkisan neuvottelujärjestö JUKO ry:ltä, Palkansaajajärjestö Pardia ry:ltä sekä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestöltä. Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ilmoitti yhtyvän jäsenliittonsa Palkansaajajärjestö Pardia ry:n asiasta antamaan lausuntoon.

Lausunnonantajat ovat pitäneet virkamieslakiin ja turvallisuusselvityslakiin esitettyjä muutoksia lähtökohtaisesti kannatettavina ja tarpeellisina. Lausunnoissa esitetyt huomiot ja muutosehdotukset on pyritty ottamaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Esityksestä on käyty yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (1233/2013) edellyttämät yhteistoimintaneuvottelut valtion henkilöstöä edustavien pääsopijajärjestöjen kanssa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Valtion virkamieslaki

7 §. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi lisäämällä jossain määrin niiden virkojen määrää, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Lisäksi pykälässä säädetään mahdollisuudesta vaatia Suomen kansalaisuutta virkojen lisäksi myös tehtävissä, jotka kuuluvat virkaan tai joita tehdään tehtävään määräyksen perusteella. Pykälän rakennetta on myös muutettu ryhmittelemällä virat ja tehtävät hallinnonaloittain.

Perustuslain 125 §:n mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Sanonnalla ”määrätty” julkinen virka tai tehtävä on ilmaistu periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulisi asettaa vain rajoitusti ja perustellusta syystä (HE 1/1998 vp, s. 180).

Suomen kansalaisuutta koskeva vaatimus täyttyy kuten nykyisin myös silloin, kun henkilöllä on lisäksi yhden tai useamman muun valtion kansalaisuus.

Suomen kansalaisuutta edellytetään nykyisin valtioneuvoston ja sen alaisen hallinnon ylimmissä johtamisviroissa samoin kuin viroissa, joihin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttöä tai jotka ovat merkittäviä yleisen turvallisuuden kannalta. Ehdotuksen mukaan kansalaisuusvaatimusta laajennettaisiin siten, että Suomen kansalaisuus olisi edellytyksenä myös laissa määriteltävissä sellaisissa viroissa, joita hoitava saa salassa pidettäviä ja tietoturvallisuusluokiteltavia tietoja, joiden oikeudeton käyttö, luovuttaminen ja muu käsittely voi vaarantaa keskeisiä yleisiä etuja. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin salassa pidettäviä asiakirjoja koskevat säännökset huomioon otettuina kysymys on Suomen kansainvälisten suhteiden suojaamisesta, tietoturvallisuuden ja muiden turvallisuusjärjestelyjen toimivuudesta, väestönsuojelun toteuttamista ja poikkeusoloihin varautumisesta sekä valtion turvallisuuden ja maanpuolustuksen edun suojaamisesta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 6/2008 vp on todettu, että perustuslaki ei ehdottomasti edellytä julkisen vallan käyttämistä koskevien tehtävien rajaamista vain Suomen viranomaisten (PeVL 56/2006 vp, s. 3, PeVL 44/2002 vp, s. 2—3) tai Suomen kansalaisten piiriin (PeVL 40/2000 vp, s. 3/I).

Momentin 1 kohdassa säädetään oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virasta sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virasta. Näissä viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa. Kyseisiin virkoihin voidaan voimassa olevan lainsäädännön mukaan nimittää vain Suomen kansalainen, joten oikeustilaan ei näiltä osin tulisi muutosta.

Momentin 2 kohdassa säädetään kansalaisuusvaatimuksesta ministeriön valtiosihteerin, valtiosihteerin kansliapäällikkönä ja kansliapäällikön virkaan, ministeriön osastopäällikön ja sitä vastaavaan tai ylempään virkaan, ministeriön apulaisosastopäällikön ja toimistopäällikön virkaan sekä sisällöllisesti uutena asiana kansalaisuusvaatimuksen asettamisesta muun yksikön-päällikön virkaan sekä ministerin erityisavustajan määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Kohdassa luetellut virkamiehet käyttävät merkittävää julkista valtaa sekä toimivat lähellä valtiojohtoa ja saavat tietoonsa laaja-alaisesti kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä tietoja. He vaikuttavat tältä osin myös päätöksenteon valmisteluun läheisessä yhteistyössä valtio-

neuvoston jäsenten kanssa. Lisäksi virkojen tehtäviin sisältyy muun muassa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen, kansalliseen turvallisuuteen sekä Suomen ulkosuhteisiin liittyviä asioita. Myös ministereiden erityisavustajat toimivat lähellä valtiojohtoa ja saavat tietoonsa laaja-alaisesti kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiä tietoja ja vaikuttavat tältä osin myös päätöksenteon valmisteluun läheisessä yhteistyössä valtioneuvoston jäsenten kanssa.

Momentin 3 kohdassa säädetään uutena asiana ministeriön virasta, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikkönä tai jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä taikka jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja.

Kohdassa tarkoitettuihin virkoihin kuuluu tehtäviä, joilla on kiinteä yhteys kansalliseen turvallisuuteen ja osassa virkoja käytetään merkittävää julkista valtaa. Säännös koskee kaikkien ministeriöiden virkoja ja se kattaa esimerkiksi valtioneuvoston kanslian viran, jonka tehtäviin kuuluu toimia valtioneuvoston turvallisuusjohtajana tai valmiusjohtajana.

Salassa pidettävien asiakirjojen suojaustasoluokituksesta säädetään viranomaisten julkisuudesta annetun lain nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa (681/2010).

Momentin 4 kohdassa säädetään voimassa olevan lain mukaisesti, että viraston päällikön virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Virastojen päälliköt kuuluvat valtion ylimpään johtoon ja tehtävissä käytetään merkittävää julkista valtaa. Tiettyihin, esimerkiksi sisäministeriön hallinnonalan viraston päällikön virkoihin sisältyy myös kiinteästi kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä.

Momentin 5 kohdassa säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että ulkoasiainhallinnon virassa edellytetään Suomen kansalaisuutta. Ulkoasiainhallinnon tehtävät liittyvät läheisesti valtion turvallisuuteen, kansainvälisiin suhteisiin sekä suhteisiin kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Momentin 6 kohdassa säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että tuomarin virassa sekä virassa, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä, edellytetään Suomen kansalaisuutta. Kaikkiin edellä mainittuihin virkoihin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä.

Momentin 7 kohdassa säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuun poliisimiehen virkaan, suojelupoliisin muun kuin poliisimiehen virkaan sekä rajavartiolaitoksen virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Rajavartiolaitoksen viroista säädetään myös rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005).

Uutena asiana nykyiseen lainsäädäntöön verrattuna kohdassa säädetään, että sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön tai johtajan virkaan ja poliisihallinnon virkaan, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja, voidaan nimittää vain henkilö, jolla on Suomen kansalaisuus.

Kaikissa edellä mainituissa viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa ja tehtävissä saadaan laajasti salassa pidettäviä tietoja. Lisäksi henkilöllä voi olla pääsy paikkoihin, joita koskevien tietojen paljastaminen tai muu oikeudeton käyttö voi vaarantaa kansallista turvallisuutta ja kansainvälisiä suhteita.

Virastolla tarkoitetaan myös sisäministeriön toimialan laitosta. Sisäministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1056/2013) 2 §:ssä luetellaan ministeriön toimialaan kuuluvat virastot ja laitokset ja muut toimet. Sen mukaan ministeriön toimialaan kuuluvat Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, Suojelupoliisi, Poliisiammattikorkeakoulu, poliisilaitokset, Pelastusopisto, Hätäkeskuslaitos, Maahanmuuttovirasto ja Rajavartiolaitos. Poliisihallinto on määritelty poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 1 §:ssä.

Momentin 8 kohdassa säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että puolustusministeriön ja Puolustusvoimien virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Puolustusministeriön ja Puolustusvoimien virkojen tehtävät liittyvät kiinteästi kansalliseen turvallisuuteen ja henkilöstöltä edellytetään ehdotonta lojaalisuutta Suomen valtiota kohtaan.

Momentin 9 kohdassa säädetään voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti, että Tullin virkaan, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen taikka Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä sekä Aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen.

Uutena asiana kohdan mukaan Suomen kansalaisuus vaadittaisiin myös valtiovarainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen virassa, johon kuuluu tieto- ja kyberturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä, Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virassa, sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virassa.

Tullin ensiksi mainituissa viroissa käytetään merkittävää julkista valtaa ja niihin sisältyy myös kansalliseen turvallisuuteen liittyviä tehtäviä. Myös Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virassa sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virassa käytetään merkittävää julkista valtaa. Tullin osalta momentissa säädetäviin johtajiin kuuluvat Tullin ulkomaankauppa- ja verotusosaston, valvontaosaston, hallinto-osaston ja toimipaikkaosaston johtajat sekä Tullilaboratorion johtaja. Koska Tullin toimeenpanovalta on edellä mainituilla johtajilla, he saavat Tullin pääjohtajalta operatiivisen toiminnan hoitamiseksi arkaluontoista ja salassa pidettävää tietoa.

Voimassa olevan virkamieslain mukaisesti myös Aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Maakuntaudistuksen yhteydessä aluehallintovirastojen toiminta organisoidaan uudestaan ja nykyisistä kuudesta Aluehallintovirastosta muodostetaan yksi valtakunnallisen toimivallan omaava viranomaislainen. Samalla myös nyt virkamieslaissa säädetty virka lakkaa.

Valtiovarainministeriössä kohta koskee JulkICT-osaston kyberturvallisuus ja infrastruktuuri -yksikön eräitä virkamiehiä. Viroissa on mahdollista ratkaista tai valmistella julkisen hallinnon tietohallinnon, valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen ja palvelutuotannon, hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen, turvallisuusverkon, väestötietojärjestelmän tai varmennepalvelujen tietoturvallisuutta tai jatkuvuutta koskevia asioita tai käsitellä näitä koskevia salassa pidettäviä tietoja. Lisäksi viroissa on myös mahdollisuus vaikuttaa valtionhallinnon ja turvallisuusviranomaisten sekä muutenkin kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisten ICT-palveluiden kyberturvallisuuteen.

Väestörekisteri on yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeisin julkisen hallinnon perusrekisteri. Lisäksi järjestelmä sisältää yksityiskohtaiset sijainti- ja ominaisuustiedot kaikista Suomessa olevista rakennuksista. Väestörekisterikeskuksessa kansalaisuusvaatimus on olennainen tietyissä viroissa väestötietojärjestelmän, varmennepalvelujen ja kansallisen palveluväylän (KAPA-palvelut) ylläpidossa varautumisen ja tietojen luottamuksellisuuden säilyttämiseksi. Väs-

törekisterikeskuksessa kyse olisi siten viroista, joissa on mahdollisuus ratkaista, valmistella tai osallistua hallinnon yhteisten sähköisen asioinnin tukipalvelujen, väestötietojärjestelmän tai varmennepalvelujen tuotantoon, ylläpitoon tai kehittämiseen ja joilla voi olla olennainen vaikutus näiden palvelujen ja tietojärjestelmien tietoturvallisuuteen tai jatkuvuuteen.

Momentin 10 kohdan mukaan uutena asiana säädetään, että työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virkaan, jossa tehtävään kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja, voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Tehtävässä käsitellään herkkiä ja usein sellaisia yrityskauppatietoja, jotka eivät ole julkisia ja joissa yritysosto (puolustus- ja turvallisuussektorit, huoltovarmuuskriittisyys, yhteiskunnan elintärkeät toiminnot) voi toteutuessaan vaarantaa erittäin tärkeän kansallisen edun. Kriittisyys on sidoksissa Suomen kulloiseenkin turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen.

Momentin 11 kohdassa säädetään, että maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohtajan virkaan, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohtajan virkaan sekä Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtajan virkaan voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Kaikkiin virkoihin kuuluu julkisen vallan käyttöä ja niiden tehtäväpiiri on yhteydessä valtion ja yhteiskunnan yleiseen etuun ja turvallisuuteen. Kyseisillä virkamiehillä on keskeinen rooli ja vastuu kansalliseen turvallisuuteen ja valmiuuteen liittyvien järjestelmien toimivuudessa.

Tehtävissä on erityisen vahva kytkentä valmiuteen ja varautumiseen sekä myös paikannustointojen luotettavuuden kautta yhteiskunnan eri toimintojen toimintaperustaan. Maanmittauslaitoksella on myös ylläpidettävänä tietojärjestelmiä, jotka on laadittu yhteistyössä valmius- ja turvallisuusviranomaisten kanssa näiden käyttöön. Esimerkiksi maastotietojärjestelmän paikannus- ja kartta-aineistopalvelut ovat kriittisiä toimintoja turvallisuussektorille, jolle luotettava paikannus ja ajantasaiset luotettavat paikkatiedot ovat keskeisiä toiminnallisia elementtejä.

Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskus palvelee ja toimii tiiviissä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa, jolloin käsiteltävät asiat liittyvät monesti maanpuolustukseen ja valtakunnan turvallisuuteen. Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtaja vastaa tuotannon järjestelmistä, kansallisten perusrekistereiden omistajuudesta ja ylläpidosta, kansallisista kiinteistö- ja maastotietojärjestelmistä sekä erityisesti kansallisen kiinteistövakausjärjestelmän toimivuudesta.

Momentin 11 kohdan mukaan myös Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettujen erätarkastajien tulisi olla Suomen kansalainen. Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 3 §:n 2 momentin mukaan kelpoisuusvaatimuksena erätarkastajan virkaan on poliisin perustutkinto ja perehtyneisyys erävalvontaan. Lisäksi erätarkastajalle on laissa säädetty useita poliisimiehelle kuuluvia toimivaltuuksia ja muun muassa oikeus voimakeinojen käyttöön.

Momentin 12 kohdan mukaan Suomen kansalaisuutta edellytetään voimassaolevan lain mukaisesti Liikenteen turvallisuusviraston ja Liikenneviraston pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan tai ylijohtajan virassa. Säännös ehdotetaan laajennettavaksi myös Viestintäviraston ja Ilmatieteen laitoksen vastaaviin virkamiehiin sekä kaikkiin kohdassa mainittujen virastojen virkoihin, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä.

Edellä mainittuihin virkoihin kuuluu joko merkittävän julkisen vallan käyttöä tai kansalliseen turvallisuuteen, yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen sekä Suomen ulkosuhteisiin liittyviä tehtäviä, joissa henkilön luotettavuus on olennainen tekijä. Esimerkiksi Ilmatieteen laitoksessa pääjohtajan välittömänä alaisena toimiva sää- ja turvallisuustoiminnan joh-

taja vastaa Ilmatieteen laitoksen valmius- ja varautumisasioista, järjestelmien toimintavarmuudesta ja palveluiden tarjoamisesta turvallisuusviranomaisille.

Viestintävirastossa edellä mainittujen tehtävien hoitaminen edellyttää pääsyä viranomaisten sekä yritysten luokiteltuihin tiloihin ja korkeintaan viranomaisten suojaustason II-tietoihin ja yritysten osalta yrityssalaisuuksiin. Viestintävirastossa tällaisia tehtäviä ovat Viestintäviraston Taajuushallinnon Puolustusvoimien taajuuksien käsittelyyn liittyvät tehtävät, Viestintäviraston Kyberturvallisuuskeskuksen tarkastukset ja hyväksynnit -tehtävien (SAA) tarkastustoimintaan liittyvät tehtävät (Laki viranomaisten tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelyjen tietoturvalisuuden arvioinnista (1406/2011)), Viestintäviraston avainhallintatehtävät (CDA) sekä vaativiin tietoturvalisuuden teknisiin tai toiminnallisiin analyysitöihin osallistuvien henkilöiden tehtävät (eräät CERT-FI:n tehtävät).

Momentin 13 kohdan mukaan Energiaviraston ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virkaan voitaisiin nimittää vain Suomen kansalainen. Virassa käytetään merkittävää julkista valtaa.

Kansallisen toiminnan lisäksi virasto on aktiivinen toimija useissa EU- ja kansainvälisissä yhteyksissä. Sen toimialaan kuuluvat tehtäväalueet ovat energia-, ilmasto-, talous- ja yhteiskuntapolitiittisesti varsin keskeisiä. Tyypillisesti kansainvälisiin energiahankkeisiin liittyy sekä kaupallisia että turvallisuuspoliittisia näkökohtia.

Pykälän 2 momentin mukaan pykälän 1 momentissa säädettyä sovellettaisiin myös silloin, kun virkamies määrätään tehtävään määräyksellä 1 momentissa tarkoitettua virkaa vastaavaan tehtävään, tai kun henkilö nimitetään lain 9 §:n 1 momentin nojalla määrääjäksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi hoitamaan pykälän 1 momentissa säädettyyn virkaan tai virkasuhteeseen kuuluvia tehtäviä.

Tehtävään määräämisellä tarkoitetaan työnantajan direktiotoimivaltaan kuuluvaa yksipuolista hallintotoimintaa, jossa tietyt viraston tehtävät määrätään jonkun virkamiehen tehtäviksi ilman virkamiesoikeudellista nimittämismenettelyä. Päätös tehtävään määräämisestä tehdään yleensä määrääjäksi. Työjärjestyksessä tulisi määritellä missä tilanteissa tehtävään määräämismenettelyä voidaan käyttää ja mikä menettelyn sisältö on. Näin varmistetaan, että tehtävään määräämismenettelyn ja virkaan nimittämisen käyttöalat ovat selkeät ja ennakolta tiedossa.

8 c §. Virkaan nimitettävän nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus ovat keskeisiä virkamiehistöön ja koko julkishallinnon toimintaan ja hyvään hallintoon liittyviä vaatimuksia. Vaikka tämän oikeusohjeen voidaankin katsoa jo sisältyvän voimassa olevaan oikeuteen, on käytännössä ilmenneiden tulkintaongelmien vuoksi katsottu tarpeelliseksi ottaa ehdotettuun 1 momenttiin yleinen säännös, jossa nykyistä selkeämmin ilmenisi viranomaisen velvollisuus varmistaa nimitettävän luotettavuus. Säännöksellä toteutettaisiin ja tehostettaisiin osaltaan perustuslain yleisten nimitysperusteiden toteutumista käytännössä.

Ehdotuksen mukaan viranomaisen on nimitysharkinnassa varmistettava, että nimitettävä henkilö on nuhteeton, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Koska säännös koskisi nimitysharkintaa, sitä sovellettaisiin myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Nuhteettomuudella viitataan henkilön rikkeettömään toimintaan. Tällä ei tarkoiteta sitä, että henkilöllä ei saisi olla mitään rangaistuksia, mikä ilmenee momentissa säädettyä ehdote-

tusta ja myöhemmin selostettavasta tehtävisidonnaisuuden periaatteesta. Turvallisuusselvityslain 11 §:ssä on säädetty kriteerit lainvoimaista rangaistusta koskevien tietojen huomioon ottamisesta turvallisuusselvitystä laadittaessa. Sen mukaan on otettava huomioon muun ohella rikollisesta teosta kulunut aika, henkilön ikä tekohetkellä sekä teon luonne ja merkittävyys selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta.

Henkilöturvallisuusselvityksiä laativat viranomaiset (Suojelupoliisi ja Pääesikunta) eivät yleensä ilmoita esimerkiksi yksittäisiä liikenne rikkomuksia selvityksen hakijalle, kuten henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle valtionhallinnon viranomaiselle. Turvallisuusselvityslain nojalla asetettu arviointikriteerilautakunta on antanut tulkintasuosituksen rikollista tekoa koskevien tietojen arvioinnista turvallisuusselvitysmenettelyssä (Arviointikriteerilautakunnan tulkintasuositus 1/2016).

Sidonnaisuuksiin viittaamisella korostetaan riippumattomuutta: nimitettävällä henkilöllä ei saa olla esimerkiksi sellaisia taloudellisia sidonnaisuuksia tai ulkomaansidonnaisuuksia, jotka altistaisivat hänet epäasialliselle ulkopuoliselle painostamiselle tai muulle vaikuttamiselle.

Valtionhallinnossa on noudatettava muun ohella hallintolakia (434/2003), jossa säädetään hyvän hallinnon perusteista, virkamiehen puolueettomuutta varmistavista esteellisyysperusteista ja asian käsittelyssä noudatettavista muista velvollisuuksista. Valtion virkamieslain 8 a §:ssä säädetään laissa määritellyn virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön velvollisuudesta antaa ennen nimittämistä selvitys muun muassa elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta varallisuudestaan. Säännöksen tarkoituksena on osaltaan varmistaa luottamus viranomaistoimintaan ja objektiviteettiperiaatteen toteutumiseen.

Luotettavuuteen kuuluu nuhteettomuuden ja riippumattomuuden lisäksi kyky hoitaa tehtävänsä rehellisesti ja lojaalisesti. Säännösehdoituksessa tarkoitettulla tehtävien hoitamisella luotettavasti on kiinteä yhteys valtion virkamieslain 14 §:ään, jonka mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä ja noudatettava työnjohto- ja valvontamääräyksiä.

Ehdotettua 1 momenttia ei ole kirjoitettu nimittämisedellytyksen muotoon. Nykyistä lakia vastaavan ehdotetun 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää viroista, joihin voidaan nimittää vain henkilö, jolla on turvallisuusselvityslain nojalla annettu voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitystodistus.

Viranomainen voi varmistua virkaan nimitettävänä olevan luotettavuudesta eri keinoin, kuten hankkimalla tästä henkilöturvallisuusselvitys, tarkistamalla nimikirjan ja luottotietorekisterin tiedot, henkilöarviointipalveluja hyödyntämällä ja hakijaa haastatteleamalla sekä arvioimalla näin saatuja tietoja.

Viranomaisen velvollisuus ei ulotu ehdotuksen mukaan yhtä laajalle kaikissa tilanteissa eikä se luo velvollisuutta kaikissa nimitysasioissa selvittää henkilön taustaa turvallisuusselvitysmenettelyn avulla. Ehdotuksen mukaan viranomaisen velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettävän aikaisemmat palvelussuhteet valtioon ja niiden asianmukainen hoitaminen sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämiseksi.

Henkilön taustalla on erilainen merkitys ja painoarvo eri viroissa ja tehtävissä. Esimerkiksi erityissuojattavien tietoaisteistojen tietoja jatkuvasti työssään käyttäviltä edellytetään erityisen korkeaa luotettavuuden tasoa. Sama koskee ennen muuta julkishallinnon turvallisuustehtävissä toimivia taikka muita henkilöitä, jotka työtehtävissään saavat salassa pidettäviä keskeisiin tur-

vallisuusetuihin vaikuttavia tietoja. Henkilön nuhteettomuuden ja muun luotettavuuden arviointi olisi siis aina tehtäväsidonnaista. Ehdotettu säännös on näiltä osin suhteellisuusperiaatteen mukainen ja sitä vastaava lähtökohta ilmenee myös turvallisuusselvityslaista.

Viranomaisen velvollisuutta arvioitaessa olisi ehdotetun säännöksen mukaan otettava huomioon nimitettävän aikaisemmat palvelussuhteet valtioon ja niiden asianmukainen hoitaminen. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa, että uudistusta täytäntöön pantaessa toimitaan näiltäkin osin suhteellisuusperiaatteen mukaisesti sekä tarkoituksenmukaisesti ja aiheuttamatta liiallisia ja tarpeettomia paineita esimerkiksi turvallisuusselvityksiä laativille viranomaisille.

Vaikka virkaura olisikin pitkä ja siihen kuuluvat tehtävät hoidettu asianmukaisesti, taustan selvittäminen turvallisuusselvitysmenettelyssä on yleensä tarpeen, jos tehtävissä tapahtuu olennaisia muutoksia. Tällaisista muutoksista esimerkkinä voidaan mainita erityisesti se, että henkilöllä tulisi virkaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi olla henkilöturvallisuusselvitystodistus tai että hän saisi työtehtävissään aikaisempaan verrattuna korkeimpiin tietoturvallisuustasoihin kuuluvia tietoja.

Henkilön nuhteettomuuden arvioinnin kannalta tässä yhteydessä on erityisesti syytä ottaa huomioon, että tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuksista annetun lain (373/2010) mukaan sen tuomioistuimen, joka on tuominnut valtion virkamiehen tai kunnallisen viranhaltijan rikoksesta, on ilmoitettava ratkaisustaan lähettämällä siitä jäljennös sille viranomaiselle, jonka alainen virkamies tai viranhaltija on.

Viranomaisilla on mahdollisuuksia hankkia vaatimusten selvittämiseksi henkilön taustasta ja sidonnaisuuksista tietoja vain laissa säädetyissä tapauksissa ja tavalla, minkä vuoksi velvoite ei voi ulottua laajemmalle kuin lainsäädännössä on osoitettu.

Turvallisuusselvityslain mukainen henkilöturvallisuusselvitys on keskeisin keino palvelussuhteeseen valittavana olevan henkilön luotettavuuden arvioinnissa etenkin silloin, kun kysymys on turvallisuusetujen kannalta keskeisiin virkoihin tai niihin johtaviin tutkintoihin valittavista. Uudistuksen tarkoituksena ei ole luoda viranomaiselle velvollisuutta esimerkiksi hakea turvallisuusselvityksen laatimista säännönmukaisesti aina, kun se lain mukaan on mahdollista. Jos henkilö on ollut jo pitkään saman viranomaisen tai hallinnonalan palveluksessa ja hoitanut samankaltaisia tehtäviä luotettavasti, ei henkilöturvallisuusselvityksen laatimista olisi ehdotetun velvollisuuden vuoksi aikaisemmin jo todetun mukaisesti välttämätöntä hakea.

Lakia valmisteltaessa harkittiin pykälään otettavaksi yleinen viittaus turvallisuusselvityslakiin. Tästä kuitenkin luovuttiin, koska ehdotettu velvoite on tarkoitettu yleiseksi nimitysharkintaa koskevaksi säännökseksi, jolla tulisi olla merkitystä turvallisuusselvitysmenettelystä riippumatta. Turvallisuusselvityslain lisäksi viranomainen voi saada henkilön nuhteettomuutta koskevia tietoja esimerkiksi nimikirjasta, johon merkitään nimikirjalaissa (1010/1989) säädetyt rangaistusta koskevat tiedot. Yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 5 a §:ssä säädetyissä tilanteissa henkilön luottotiedot voidaan tarkastaa ennen nimitysmistä. Kuten aikaisemmin on jo todettu, myös tavanomaiset henkilöstön valinnassa käytettävät keinot, kuten hakijoiden haastattelu ja henkilöarvioinnit, voivat olla merkityksellisiä myös luotettavuuden arvioinnissa.

Turvallisuusselvityslain mukaan henkilöturvallisuusselvityksen hakemisesta ennen tehtävään valitsemista on ilmoitettava jo esimerkiksi viranhakua koskevassa ilmoituksessa. Siten kaikki virasta kiinnostuneet tietävät asiasta. Henkilöturvallisuusselvitystä ei voi laatia ilman asianomaisen suostumusta. Jatkovalmistelussa tuli esille vaihtoehto ottaa virkamieslain 8 c §:ään nimitysharkintaa ohjaava säännös niiden tilanteiden varalle, joissa muutoin ansioitunein hakija

ei anna suostumustaan turvallisuusselvityksen hankkimiseen. Tehtävät, joihin valittavista voidaan laatia henkilöturvallisuusselvitys, säädetään turvallisuusselvityslain. Säännökset perustuvat tarpeeseen suojata keskeisiä turvallisuusetuja ja tällaisissa tehtävissä toimiviin kohdistuu siten lainsäädäntöön perustuvia erityisvaatimuksia. Esimerkiksi EU-yhteistyöhön kuuluvissa tehtävissä toimivilta edellytetään EU:n vaatimusten mukaan sitä, että henkilö on turvallisuusselvitetty ja että hänelle on selvityksen perusteella myönnetty henkilöturvallisuusselvitystodistus.

Yhdenvertaisuuslain 12 §:n 1 momentin mukaan erilainen kohtelu muun muassa palvelukseen otettaessa on oikeutettua, jos kohtelu perustuu työtehtävien laatua ja niiden suorittamista koskeviin todellisiin ja ratkaiseviin vaatimuksiin ja kohtelu on oikeasuhtaista oikeutettuun tavoitteeseen pääsemiseksi. Turvallisuusselvityslain on eri tavoin otettu huomioon, että henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa otetaan aina huomioon selvityksen perusteena oleva tehtävä. Turvallisuusselvityksen hakijalle ilmoitettu selvityksen lopputulos ei sido hakijaa. Ehdotetussa 1 momentissa ei ole ollut tarkoitus luoda sellaista nimitettävien henkilöiden taustan selvittämistä koskevaa järjestelmää, joka sitoisi nimittäjää ja tälle kuuluvaa nimitysharkintaa. Edellä mainituista syistä päädyttiin siihen, että tässä yhteydessä ei lakiin oteta säännöstä niitä tilanteita varten, joissa virkaan hakenut ei anna turvallisuusselvitykseen suostumustaan.

Ehdotettuun pykälään ei ehdoteta sisällytettäväksi mainintaa seuraamuksista, jos henkilö valintamenettelyn aikana antaa viranomaiselle tietoisesti puutteellisia tai virheellisiä tietoja taikka salaa asian, joka kuuluu selvittävien asioiden piiriin esimerkiksi turvallisuusselvityksessä. Jos henkilö on nimitetty virkaan tai virkasuhteeseen ja myöhemmin paljastuu, että hän on johdannut viranomaista harhaan, asia on ratkaistava virkamiesoikeudellisten säännösten nojalla kuten nykyisinkin. Seuraamuksena voi olla esimerkiksi virkasuhteen purkaminen koeaikana tai irtisanominen.

Nykyisessä valtion virkamieslaissa ei ole erityissäännöksiä sitä tilannetta varten, jossa virkamies jättää ilmoittamatta tai antaa väärää tietoa muuttuneista taloudellisista olosuhteistaan lain 8 a §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Kysymys virheellisten tai puutteellisten tietojen antamisen seuraamuksista liittyy siten laajempaan virkamiesoikeudelliseen kokonaisuuteen, jota ei voida tässä yhteydessä ryhtyä sääntelemään vaarantamatta nyt käsillä olevan uudistuksen aikataulua.

Turvallisuusselvityslain on jo nykyisin säännökset selvityksen kohteen rikostaustan sekä tietyiltä osin myös taloudellisen tilanteen ja ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisestä. Ehdotetussa turvallisuusselvityslain muuttamista koskevassa lakiehdotuksessa (2. lakiehdotus) olisivat uudet säännökset henkilön nykyistä laajemmasta ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisestä. Henkilöturvallisuusselvitys laaditaan ottamalla tapauskohtaisesti huomioon selvityksen kohdetta koskevat toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevat tiedot ja niiden merkitys suhteessa siihen tehtävään, johon henkilöä ollaan valitsemassa.

Valtioneuvoston asetuksella viranomaiselle voidaan turvallisuusselvityslain 16 §:n 1 momentin mukaan säätää velvollisuus hakea henkilöturvallisuusselvitystä. Se, että asetusta annetaan turvallisuusselvityslain nojalla, on lainsäädäntökokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen ratkaisu, koska turvallisuusselvityslaki koskee myös yksityissektorilla hoidettavia tehtäviä, kuten viranomaisen sellaisia toimeksiantotehtäviä, joissa yritys ja sen työntekijät saavat viranomaisen salassa pidettäviä tietoja.

Tarkoitus on syksyllä 2017 ryhtyä valmistelemaan turvallisuusselvityslain nojalla annettavaa valtioneuvoston asetusta velvollisuudesta hakea henkilöturvallisuusselvitys. Velvollisuus koskisi henkilön valitsemista sellaiseen valtionhallinnon tehtävään, jossa henkilöllä työtehtävissään on mahdollisuus lainvastaisilla toimilla vaarantaa kansallisia etuja. Uudistus yhdenmu-

kaistaisi käytäntöjä valtionhallinnon nimityksissä ja varmistaisi riittävän tietopohjan nimitysharkinnassa.

Turvallisuusselvitystä hakenut viranomainen saisi toimivaltaiselta viranomaiselta tiedon henkilöturvallisuusselvityksen lopputuloksesta samalla tavoin kuin henkilöturvallisuusselvityksistä muutoinkin. Toimivaltainen viranomainen ilmoittaa kirjallisesti hakijalle, jos selvitystä tehtäessä on tullut esiin sellaista, jonka selvitystä laatinut viranomainen katsoo olevan selvityksen kohteen luotettavuuden kannalta merkityksellistä (turvallisuusselvityslain 41 § 2 mom.).

Jos toimivaltainen viranomainen katsoo selvityksen kohteen ilmoituksesta ulkomaansidonnaisuuksissaan tapahtuneista muutoksista ilmenevän tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen lopputuloksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen olisi salassapitosäännösten estämättä selvityksen kohdetta kuuluttuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle.

Ehdotettu sääntely kokonaisuudessaan merkitsisi sitä, että viranomaisella olisi käytettävissään suhteellisen laaja tietopohja myös nimitettävänä olevan ulkomaansidonnaisuuksien merkityksestä valittaessa henkilö turvallisuuden kannalta keskeisiin tehtäviin. Monista eri syistä johtuu, ettei se kuitenkaan voi olla täysin kattava muun ohella sen vuoksi, että väestötietojärjestelmään talletetaan käytännössä ulkomaan kansalaisuutta koskeva tieto, jonka kansalaisena asianomaista henkilöä pidetään esimerkiksi hänen esittämänsä passin tai muun matkustusasiakirjan perusteella. Suomen viranomaisilla ei ole aina mahdollisuuksia selvittää luotettavasti henkilön voimassa olevaa ulkomaan kansalaisuutta.

Ehdotettu 2 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 8 c §:n 1 momenttia ja 3 momentti pykälän 2 momenttia.

1.2 Turvallisuusselvityslaki

3 §. Määritelmät. Ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi nykyistä laajemmin pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 a kohta, jossa määriteltäisiin ulkomaansidonnaisuudet. Niillä tarkoitettaisiin ehdotuksen mukaan tietoja selvityksen kohteen sidonnaisuuksista toiseen valtioon ja sen kansalaisiin ja yhteisöihin. Määritelmässä todettaisiin nimenomaisesti, että ulkomaansidonnaisuuksia kuvaavia tietoja olisivat tiedot henkilön nykyisistä ja aikaisemmista kansalaisuuksista, tiedot toimimisesta toisen valtion palveluksessa sekä tiedot elinkeinotoiminnasta toisessa valtiossa ja siellä olevasta varallisuudesta.

Käsitteen piiriin kuuluvat myös tiedot läheisistä, jotka ovat toisen valtion kansalaisia. Läheisillä tarkoitetaan momentin 9 kohdan mukaan selvityksen kohteen isää tai äitiä, avio- tai avopuolisoa taikka lasta.

Edellä mainittujen tilanteiden lisäksi ulkomaansidonnaisuuden voisi muodostaa selvityksen kohteen muu jatkuva ja kiinteä yhteys toisen valtion kansalaiseen. Säännös voisi tulla sovellettavaksi esimerkiksi muihin sukulaisiin kuin oman ydinperheen jäseniin, jos yhteys on määritelmässä tarkoitetulla tavalla jatkuva ja kiinteä. Määritelmässä ei edellytetä, että läheinen tai selvityksen kohteen kanssa yhteyksissä oleva toisen valtion kansalainen asuisi ulkomailla.

Tiedot toisen valtion kansalaisuudesta voivat tulla esille turvallisuusselvitysmenettelyssä käytettävissä olevan väestötietojärjestelmän tiedoista. Väestötietojärjestelmän tiedot eivät näiltä osin ole välttämättä kattavia ja luotettavia. Tieto toisen maan kansalaisuudesta merkitään yleensä passin ja muun henkilöllisyyttä koskevan todistuksen perusteella. Väestötietojärjestelmään merkitty henkilö ei välttämättä edes aina tiedä, että hänellä on myös toisen valtion

kansalaisuus. Suomen kansalaisen saama toisen valtion kansalaisuus ilmenee väestötietojärjestelmästä vain, jos henkilö on erikseen ilmoittanut suomalaiselle viranomaiselle saamastaan toisen valtion kansalaisuudesta. Myös tilanteessa, jossa lapsi Suomessa syntyessään saa toisen vanhemman kansalaisuuden perusteella muun valtion kansalaisuuden, kansalaisuustieto ei ilmene väestötietojärjestelmästä, elleivät vanhemmat ole siitä erikseen ilmoittaneet. Jos henkilö on saanut Suomen kansalaisuuden hakemuksen perusteella, väestörekisteristä ilmenee yleensä tiedot toisen valtion kansalaisuudesta. Perusmuotoista tai laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa käytössä olevasta Suojelupoliisin toiminnallisesta tietojärjestelmästä saattaa ilmetä tietoja henkilön ulkomaansidonnaisuuksista.

11 §. *Eräiden selvityksen kohdetta koskevien seikkojen huomioon ottaminen henkilöturvallisuusselvityksen laadinnassa.* Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi ulkomaansidonnaisuuksien arviointia koskeva yleinen säännös. Arvioinnissa olisi erityisesti otettava huomioon selvityksen perusteena oleva tehtävä, ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus, joiden perusteella arvioidaan ulkomaansidonnaisuuksista aiheutuvaa turvallisuusriskiä. Toimivaltaisen viranomaisen arvioidessa ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä ja harkitessa henkilöturvallisuusselvityksen lopputulosta on kysymys tapauskohtaisesta kokonaisharkinnasta.

Henkilöturvallisuusselvityksen lopputuloksesta ilmoitetaan henkilöturvallisuusselvityksen hakijalle kirjallisesti turvallisuusselvityslain 41 §:n mukaan aina silloin, kun sitä tehtäessä on tullut esiin sellaista, jonka selvitystä laatinut viranomainen katsoo olevan selvityksen kohteen luotettavuuden kannalta merkityksellistä. Kirjallinen ilmoitus voisi ehdotetut uudet säännökset huomioon otettuina sisältää tiedot esimerkiksi sellaisista selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksista ja niihin liittyvistä olosuhteista, jotka ovat omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perustana olevasta tehtävästä riippumattomasti tai muutoin luotettavasti.

Ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä tulisi ehdotetun 1 kohdan mukaan aina arvioida selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta. Tämä tehtäväsidonnaisuuden periaate ilmenee ehdotetussa valtion virkamieslain 8 c §:stä samoin kuin turvallisuusselvityslaista. Tämä on luonnollista, koska kysymys on sen arvioinnista, minkälaisia turvallisuusriskejä henkilöstä voi aiheutua.

Ulkomaansidonnaisuuksilla voi siten turvallisuusselvityksen lopputulosta harkittaessa olla tavanomaista suurempi merkitys ja painoarvo silloin, kun selvityksen kohde saa työtehtävissään kaikista arkaluonteisimpia valtion turvallisuutta koskevia tai siihen vaikuttavia salassa pidettäviä tietoja.

Ehdotetun 2 kohdan mukaan arvioinnissa huomioon otettava seikka olisi ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus.

Sidonnaisuuksien luonteella viitataan muun ohella siihen yhteyteen, jossa ulkomaansidonnaisuus on syntynyt. Selvityksen kohteella voi olla yhden tai useamman toisen valtion kansalaisuus, joka on syntynyt toisen vanhemman kotimaan lainsäädännön perusteella taikka avioliiton tai syntymävaltion johdosta. Kuvatut kansalaisuuden perusteet edellyttävät esimerkiksi kansalaisuudesta tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen mukaan monikansalaisuuden sallimista. Eräiden maiden ulkomaansidonnaisuuksien arviointia koskevissa menettelyissä toisen valtion kansalaisuutta, joka perustuu edellä kuvattuihin tilanteisiin, pidetään henkilöstä aiheutuvaa riskiä pienentävänä seikkana. Kansalaisuus voidaan saada myös hyväksymismenettelyn kautta.

Kansalaisuutta koskevat tiedot eivät ole turvallisuusselvityksen lopputulosta harkittaessa painoarvoltaan aina samanlaisia. Luotettavuuden arvioinnissa olennaista on ehdotettu 3 kohta huomioon otettuna, onko todennäköistä, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen epäasialliselle vaikuttamiselle. Tämä puolestaan merkitsee sitä, että kaksoiskansalaisuuden vaikutus voi vaihdella sen mukaan, minkä valtion kansalaisuudesta on kysymys.

Euroopan unionin turvallisuussäännöissä edellytetyn ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen ulkopuolelle jätetään EU-kansalaisuus eli tilanteet, joissa henkilöllä on toisen jäsenmaan kansalaisuus. Tämä on luonteva lähtökohta myös turvallisuusselvitysmenettelyssä. Muutoinkin on selvää, että tilanteissa, joissa henkilön toinen kansalaisuus on sellaisen valtion kansalaisuus, joka on demokraattinen oikeusvaltio, kaksoiskansalaisuudella yksistään ei vahvan pääsäännön mukaan olisi yleensä merkitystä. Merkitystä voi olla myös sillä, tunnustaaako toinen valtio kaksoiskansalaisuuden vai ei ja minkälaisia sellaisia velvoitteita toisen valtion kansalaisuudesta aiheutuu, jotka voivat olla ristiriidassa selvityksen kohteen tehtävien kanssa Suomessa.

Ulkomaansidonnaisuuksiin kuuluu myös se, että henkilön läheinen on toisen valtion kansalainen tai että hänellä on jatkuva ja kiinteä yhteys toisen valtion kansalaiseen. Se, että selvityksen kohteen läheinen on toisen valtion kansalainen, voi arvioinnissa olla merkityksellistä erityisesti silloin, kun läheinen voi olla suojaton sellaisia toimijoita vastaan, joiden tarkoituksiperät voivat muodostaa riskin Suomen turvallisuudelle ja jotka voivat esimerkiksi kiristämällä, uhkaamalla tai muutoin epäasiallisesti vaikuttaa selvityksen kohteeseen.

Ehdotettu 2 kohta verrattuna ehdotettuun 1 kohtaan merkitsee, että arvioinnissa merkityksellisiä eivät olisi sellaiset yhteydet toisen valtion kansalaisiin, jotka eivät ole merkityksellisiä selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta. Siten esimerkiksi selvityksen kohteen harrastustoiminnan kautta syntyneiden tavanomaisten ystävyyssuhteiden ei tulisi olla sellainen selvityksen kirjalliseen ilmoittamiseen johtava seikka etenkin, jos toisen valtion kansalainen ei toimi selvityksen piiriin liittyviin tehtäviin vaikuttavalla alalla.

Ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus olisi otettava arvioinnissa huomioon. Pääsääntönä toisin sanoen olisi, että mitä kiinteämpi ja pitkäaikaisempi ulkomaansidonnaisuus on, sitä enemmän sillä lähtökohtaisesti voi olla merkitystä. Selvityksen kohteen kansainvälisiin tehtäviin liittyvät yhteydet, vaikka ne olisivatkin jatkuvia, eivät välttämättä ole arvioinnissa merkittäviä, jos henkilöt eivät ole henkilökohtaisissa ja kahdenkeskisissä yhteyksissä työtehtävien ulkopuolisissa asioissa. Tavallisuudesta poikkeavat yhteydet toisen valtion edustajiin voivat olla merkinä pyrkimyksestä värvätä henkilö vakoilutehtäviin. Näitä koskevat tiedot voivat tulla esiin henkilötiedustelussa.

Ehdotetun 3 kohdan mukaan henkilöriski määritellään arvioimalla, mikä on todennäköisyys sille, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle. Kysymys on siis toimista, jotka voivat johtaa selvityksen kohteen joutumista hänen lojaalisuuttaan työtehtävissä vaarantaviin eturiita-tilanteisiin.

Selvityksen kohteen yhteydet toisen valtion kansalaiseen voivat johtaa hänen altistumiseensa ehdotuksessa tarkoitetulla tavoin sitä helpommin, mitä läheisemmästä ja selvityksen kohteelle tärkeämmästä henkilöstä on kysymys.

Riippumattomuus ei kaikissa tilanteissa liity henkilön henkilökohtaisiin ominaisuuksiin eikä arvioinnissa siten ole kysymys hänen henkilökohtaisista ominaisuuksistaan tai henkilöstä sinänsä, vaan enemmänkin hänen olosuhteistaan ja tilanteestaan. Joissakin valtioissa korostetaan ulkomaansidonnaisuuksien huomioon ottamisen merkitystä asianomaisen oman ase-

man ja suojaamisen kannalta. Näkökulma liittyy ajatukseen henkilön joutumisesta omasta toiminnastaan riippumatta eturistiriitatilanteeseen, jossa hänen läheisiään uhataan väkivallalla tai henkilöä muutoin painostetaan toimimaan työtehtäviinsä liittyvien velvolluuksiensa vastaisesti.

Ehdotettuun *4 kohtaan* on otettu säännös, jonka mukaan arvioinnissa otettaisiin huomioon todennäköisyys sille, että ulkomaansidonnaisuus muulla kuin 3 kohdassa tarkoitettulla tavalla on omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perustana olevaan tehtävään kuuluvista velvollisuuksistaan riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Säännös on tarpeen sen varmistamiseksi, että lainsäädäntö olisi toimiva myös muuttuvissa olosuhteissa erilaisten henkilöön kohdistuvien vaikuttamispyrkimysten tullessa esiin.

Toimivaltainen viranomainen ilmoittaisi selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia koskevien tietojen arvioinnin lopputuloksesta samalla tavalla kuin muistakin henkilöturvallisuusselvityksen lopputuloksista lain 41 §:ssä säädetyllä tavalla. Lopputuloksen kirjallisessa ilmoittamisessa ei ole kysymys toimivaltaisen viranomaisen arvioinnista henkilön sopivuudesta virkaan tai tehtävään lain 42 §:ssä tarkoitettulla tavalla, vaan sellaisten selvityksessä esiin tulleiden seikkojen ilmoittamisesta, joilla selvitystä laatinut viranomainen katsoo olevan selvityksen kohteen luotettavuuden kannalta merkitystä. Nimittävä viranomainen harkitsee saamansa tiedot osana nimitysharkintaansa. Jos tehtävässä edellytetään, että henkilöllä on voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitystodistus, viranomainen ei voi nimittää tehtävään henkilöä, jolle toimivaltainen viranomainen ei ole antanut henkilöturvallisuusselvitystodistusta.

Kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain mukainen henkilöturvallisuusselvitystodistus perustuu Suojelupoliisin tai Pääesikunnan laatimaan henkilöturvallisuusselvitykseen, minkä lisäksi todistuksen antamisesta päättävälle kansalliselle turvallisuusviranomaiselle on mainitun lain 11 §:n mukaan salassapitosäännösten estämättä toimitettava todistuksen antamista ja siihen liittyvää harkintaa varten tieto kaikista selvityksen laadinnassa ilmi tulleista selvityksen kohdetta koskevista seikoista. Kansallisen turvallisuusviranomaisen käytössä on siten myös selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisessä esiin tulleet tiedot.

Pykälän *4 momentissa* olisi nykyistä 3 momenttia vastaava viittaus lain 32 §:ään.

23 §. *Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen sekä selvityksen kohteen haastattelu.* Pykälän *1 momenttia* ehdotetaan täydennettäväksi siten, että selvityksen kohdetta voitaisiin haastatella tietojen saamiseksi myös hänen ulkomaansidonnaisuuksistaan henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa riippumatta turvallisuusselvityksen tasosta (laaja, perusmuotoinen tai suppea henkilöturvallisuusselvitys).

Haastattelussa esille tulleiden tietojen perusteella toimivaltainen viranomainen voi päätyä siihen, että selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana henkilöturvallisuusselvitystä muissakin kuin ehdotetun lain 25 §:n 3 momentissa nimenomaisesti mainituissa tapauksissa. Viranomaisen oikeudesta päättää tapauskohtaisesti ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisestä säädettäisiin lain 25 §:n 4 momentissa. Tässä yhteydessä on huomattava, että Suojelupoliisi voi käsitellä suppeaa henkilöturvallisuusselvitystä koskevan hakemuksen perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä koskevana asiana, jos se on tarpeen valtion tai yleisen turvallisuuden varmistamiseksi. Ehdotetun 25 §:n mukaan ja siinä säädettävissä tapauksissa perusmuotoisen turvallisuusselvityksen osana voitaisiin selvittää myös ulkomaansidonnaisuuksia.

Ehdotetun *3 momentin* avulla laaja henkilöturvallisuusselvitys voisi aina koskea selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia. Laaja henkilöturvallisuusselvitys voidaan laatia, jos selvi-

tyksen kohde työtehtävissään saa oikeuden muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoihin I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja taikka hoitaa sellaista tehtävää, jossa hän salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suomen kansainvälisiä suhteita. Kysymys on siis korkeaa ja erityistä luotettavuutta vaativista ja kansallisten etujen suojaamisessa keskeisistä tehtävistä.

25 §. *Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi *3 momentti*, jossa määriteltäisiin, milloin perusmuotoisessa henkilöturvallisuusselvityksessä voidaan selvittää myös henkilön ulkomaansidonnaisuuksia. Ehdotuksen mukaan näin voitaisiin menetellä, jos selvitys laaditaan 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää varten. Tällaisia ovat tehtävät, joissa selvityksen kohde saa oikeuden muutoin kuin satunnaisesti käsitellä sellaisia viranomaisen asiakirjoja, jotka voidaan tai tulee luokitella suojaustasoihin II—III kuuluviksi. Näissä tehtävissä on edellytettävä erityistä luotettavuutta. Sama koskee sellaisia tehtäviä, joissa selvityksen kohde salassa pidettäviä tietoja paljastamalla tai muulla lainvastaisella teolla voi merkittäväällä tavalla vaarantaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, kansainvälisiä suhteita, poikkeusoloihin varautumista, väestönsuojelua tai yhteiskunnan elintärkeitä toimintoja taikka mainittujen etujen suojaamiseksi toteutettuja turvallisuusjärjestelyjä.

Ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin selvittää perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen osana säännönmukaisesti silloin, kun turvallisuusselvitys tehdään henkilöturvallisuusselvitystodistuksen antamiseksi kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamiseksi kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain (588/2004) tarkoittamissa tilanteissa.

Kansainvälisen käytännön mukaisesti turvallisuusselvityksen olennainen osa on ulkomaansidonnaisuuksien ja niistä aiheutuvan painostusalttiuden selvittäminen. Säännös selkeyttäisi ja varmistaisi, että Suomen lainsäädäntö on sopusoinnussa kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden kanssa.

Ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys voitaisiin tehdä myös henkilöstä, jota ollaan valitsemassa a) Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin, b) Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tai pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtääviin opintoihin taikka c) Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin tai d) koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin. Edellä mainituista tehtävistä voidaan hakea perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys lain 19 §:n 2 momentin nojalla. Tässä yhteydessä on syytä ottaa huomioon, että pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävät opinnot on turvallisuusselvityslain säätämisen jälkeen siirretty Poliisiammattikorkeakoulun tehtäväksi (1174/2016).

Hallituksen esitykseen sisältyvät säännösehdotukset merkitsevät kokonaisuudessaan sitä, että henkilöiden ulkomaansidonnaisuudet tulisivat selvitetyn henkilöturvallisuusselvitysmenettelyssä jo ennen kuin he pääsevät koulutukseen. Näin menetellen voidaan jo ennakolta vähentää riskiä, että tehtäviin valikoituisi henkilöitä, jotka eivät voi sidonnaisuuksista vapaana hoitaa niitä tehtäviä, joihin koulutus tähtää. Menettely on tarkoituksenmukainen paitsi koulutusresurssien tarkoituksenmukaisen käytön, myös henkilöiden oman ajankäytön ja aseman kannalta.

Ulkomaansidonnaisuudet voitaisiin ehdotetun *4 momentin* mukaan selvittää osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomainen katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen kohteena olevan tehtävän kannalta. Toimivaltaiselle viranomaiselle annettavaksi ehdotettu toimivaltuus on tärkeää lain toimivuuden varmistamiseksi erilaisissa tilan-

teissa. Kysymys voi valtionhallinnon tehtävien lisäksi olla esimerkiksi sellaisista yksityissektorin toimintaan liittyvistä tehtävistä, joihin kohdistuu yritysvakoilua lain 22 §:ssä tarkoitettuisa tilanteissa.

Selvityksen kohteen suostumusta koskeva erityissäännös olisi tarpeen, koska selvityksen laajeneminen laaja-alaiseksi ei ole välttämättä ollut tiedossa menettelyn aikaisemmassa vaiheessa. Jos säännöksessä tarkoitettuun tilanteeseen on jo varauduttu ja selvityksen kohde on antanut siihen nimenomaisen suostumuksensa, ei uutta suostumusta enää tarvita. Suostumus voidaan merkitä myös henkilön antamaan ulkomaansidonnaisuuksiaan koskevaan henkilötietolomakkeeseen.

Lakia valmisteltaessa esillä oli myös vaihtoehto, jonka mukaan kaikkia perusmuotoisia henkilöturvallisuusselvityksiä laadittaessa selvittäisiin selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuudet. Tätä vaihtoehtoa ei tässä vaiheessa pidetty tarkoituksenmukaisena eikä tarpeellisenakaan. Ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen on suhteellisen paljon henkilöresursseja vaativa tehtävä, mikä lisää kustannuksia sekä selvityksiä laativissa että selvityksiä hakevissa viranomaisissa. Asian laajuutta kuvaa se, että vuonna 2016 perusmuotoisia henkilöturvallisuusselvityksiä laadittiin Suojelupoliisissa 18 000, joista osa yksityissektorin tehtäviä koskevana. Pääesikunnassa perusmuotoisia henkilöturvallisuusselvityksiä laadittiin samana ajankohtana 9 000. Velvollisuus laatia kaikkien perusmuotoisten henkilöturvallisuusselvitysten osana ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys merkitsisi arvioiden mukaan Suojelupoliisissa vähintään 15—17 ja Pääesikunnassa 7—9 henkilötyövuoden lisäystä.

Kuten ehdotetusta valtion virkamieslain 8 c §:n muutosehdotuksesta ilmenee, tarve selvittää nimitettävän henkilön tausta voi olla riippuvainen esimerkiksi henkilön aikaisemmista palvelussuhteista valtioon. Käytettävissä olevien resurssien niukkuuden vuoksi on tarkoituksenmukaista, että muissa kuin laissa säädettäviksi ehdotetuissa tapauksissa ulkomaansidonnaisuuksien selvittämisen tarve annetaan asiantuntijaviranomaisen harkittavaksi.

27 §. *Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 kohta, jonka mukaan laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan selvittää tiedot selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia. Ehdotus merkitsisi, että ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen olisi säännönmukainen osa laajaa henkilöturvallisuusselvitystä. Momentissa olevaa viittausta lain 25 §:ään täsmennettäisiin siihen tehtäviksi ehdotettujen muutosten vuoksi.

28 §. *Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen.* Pykälä muutettaisiin lakiteknisistä syistä kokonaan. Asiasisällöltään uutta olisi 1 momentin 4 kohta, jossa velvoitettaisiin selvityksen kohde antamaan henkilötietolomakkeella tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan. Tällaisia tietoja olisivat ulkomaansidonnaisuuksia koskeva määritelmä (3 § 1 mom. 9 a kohta) huomioon ottaen tiedot sidonnaisuuksista toiseen valtioon ja sen kansalaisiin ja yhteisöihin, kuten nykyiset ja aikaisemmat kansalaisuudet sekä toimiminen toisen valtion palveluksessa, osallistumisesta elinkeinotoimintaan toisessa valtiossa tai siellä olevasta varallisuudesta, samoin kuin tiedot henkilön läheisistä, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, sekä muista selvityksen perusteen kannalta merkityksellisistä jatkuvista ja kiinteistä yhteyksistä toisen maan kansalaisiin.

Myös 2 momentin 4 kohta olisi asiasisällöltään uusi. Se koskee toimivaltaisen viranomaisen oikeutta saada tietoja henkilölomakkeessa ilmoitettujen tietojen tarkistamiseksi ulkopuolisista tietolähteistä. Se oikeuttaisi toimivaltaisen viranomaisen hankkimaan ulkomaansidonnaisuuksia koskevien tietojen tarkistamista varten tietoja sellaisesta maasta tai kansainväliseltä toimielimeltä, josta toimivaltainen viranomainen voi saada tietoja turvallisuusselvityksen laadintaa

varten kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen perusteella. Tiedonsaantioikeus perustuu tässä tilanteessa Suomessa kansallisella lainsäädännöllä voimaan saatettuihin sopimuksiin tai muutoin Suomessa voimassa olevaan oikeuteen, minkä vuoksi tietojen hankkiminen ei edellyttäisi selvityksen kohteen erillistä suostumusta. Henkilöturvallisuusselvitystä ei laadita ilman selvityksen kohteen suostumusta. Suostumusasiakirjasta tulee turvallisuusselvityslain 5 §:n 2 momentin mukaan käydä ilmi, että selvityksen kohde on ennen suostumuksen antamista saanut tiedon turvallisuusselvityksen ja luotettavuuden seurannan tarkoituksesta ja niiden käytöstä, turvallisuusselvitykseen ja sen seurantaan liittyvästä tietojenkäsittelystä sekä oikeudesta saada tieto selvityksen sisällöstä. Tietojen käsittelyyn kuuluu myös tietojen hankinta.

Pykälän 3 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan 1 momentin 4 kohdan säännöstä ulkomaansidonnaisuuksien ilmoittamisesta samoin kuin 2 momentin 4 kohdan säännöstä toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietolähteistä sovellettaisiin myös silloin, kun selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä. Säännös on tarpeen selvityksen kohteen ilmoitusvelvollisuuden ja sen laajuuden määrittelyn vuoksi. Toimivaltainen viranomainen voisi vastaavasti hankkia ulkomaan viranomaiselta tietoja myös perusmuotoiseen henkilöturvallisuusselvityksen laatimiseksi silloin, kun selvitys koskee perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä.

Ehdotettuun 4 momenttiin otettaisiin nykyisen lain 3 momenttia vastaava, selvityksen kohteen oikeusturvan kannalta merkittävä säännös, jonka mukaan toimivaltaisen viranomaisen on varattava selvityksen kohteelle tilaisuus lausua antamiensa tietojen tarkistamisessa ilmi tulleista seikoista.

28 a §. *Selvityksen kohteen ilmoitus muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan.* Henkilön, josta laaditun henkilöturvallisuusselvityksen osana on selvitetty hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan, olisi ehdotetun 1 momentin mukaan velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Säännös on tarpeen henkilön luotettavuuden seurannan toteuttamiseksi.

Turvallisuusselvityslain 54 §:n 1 momentin mukaan turvallisuusselvitys voidaan selvityksen laatineen viranomaisen aloitteesta uusia muun muassa silloin, jos selvityksen kohteen olosuhteissa on tapahtunut sellainen muutos, joka olisi otettava selvitystä laadittaessa huomioon. Ulkomaansidonnaisuuksia koskevasta muutosilmoituksesta voi ilmetä sellainen olosuhteen muutos, jonka johdosta selvityksen laatinut viranomainen voisi uusia turvallisuusselvityksen. Turvallisuusselvityslain 55 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan toimivaltainen viranomainen voi omasta aloitteestaan peruuttaa henkilöturvallisuusselvitystodistuksen, jos selvityksen kohteelle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi voitaisi enää antaa turvallisuusselvitystodistusta.

Ilmoitusvelvollisuutta ei olisi, jos henkilöturvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuusselvitystodistus ei enää ole voimassa. Henkilöturvallisuusselvitys ja -todistus ovat turvallisuusselvityslain 53 §:ssä säädetyn pääsäännön mukaan voimassa enintään viisi vuotta.

28 b §. *Toimivaltaisen viranomaisen muuttuneita ulkomaansidonnaisuuksia koskeva tiedonantovelvollisuus.* Ehdotetun pykälän tarkoituksena on varmistaa, että selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset tulisivat myös turvallisuusselvityksen hakijan (yleensä työnantaja) tietoon.

Jos toimivaltainen viranomainen katsoo selvityksen kohteen antamasta muuttuneita ulkomaansidonnaisuuksia koskevasta ilmoituksesta ilmenevän tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen lopputuloksen sisältöön,

toimivaltaisen viranomaisen olisi ehdotetun *1 momentin* mukaan salassapitosäännösten estämättä selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava arviointinsa lopputuloksesta kirjallisesti henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle.

Toimivaltaiset viranomaiset harkitsisivat kirjallisen ilmoituksen tekemistä samalla tavalla kuin turvallisuusselvityksen lopputulosta harkitessaan. Ehdotettu menettely vastaisi turvallisuusselvityslain 52 §:n 2 momentissa säädettyä.

Ilmoitus ulkomaansuhteissa tapahtuneista muutoksista voidaan tehdä enimmillään lähes viisi vuotta sen jälkeen, kun selvityksen kohdetta koskeva henkilöturvallisuusselvitys on laadittu. Tämän vuoksi ei ole tarkoituksenmukaista eikä henkilötietojen suojan kannalta asianmukaista, että arvio toimitettaisiin aina turvallisuusselvityksen hakijalle. Toimivaltaisen viranomaisen olisi ennen 2 momentissa tarkoitettua arvion toimittamista selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleen henkilöturvallisuusselvityksen hakijana olleen työnantajan palveluksessa tai hakijan toimeksiannosta suoritettavissa tehtävissä taikka onko hän opiskelijana hakijana toimineessa oppilaitoksessa tai ulkoasiainhallinnon koulutuksessa (2 mom.).

Turvallisuusselvityslaille pyritään välttämään tilanteita, joissa samasta henkilöstä laaditaan lyhyin väliajoin uusi henkilöturvallisuusselvitys. Tämän toteuttamiseksi laissa määritellyillä viranomaisilla on mahdollisuus nimitysharkintaansa varten käyttää turvallisuusselvitysrekisteriä sen tarkastamiseksi, että henkilöllä on voimassa oleva henkilöturvallisuusselvitys. Jos henkilö valitaan, turvallisuusselvitysrekisteriin tehdään merkintä henkilön valitsemisesta lain 48 §:n mukaisesti. Tämä otettaisiin huomioon ehdotetussa *3 momentissa*. Toimivaltainen viranomaisen toimittaisi 1 momentista riippumatta tiedon arvionsa lopputuloksesta sille, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt turvallisuusselvitysrekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi.

Toimivaltaisen viranomaisen oikeudesta uusien henkilöturvallisuusselvitys säädetään lain 54 §:ssä ja henkilöturvallisuusselvitystodistuksen peruuttamisesta lain 55 §:ssä.

48 §. *Turvallisuusselvitysrekisteri, sen käyttötarkoitus ja tietojen tallettaminen rekisteriin.* Pykälän *2 momenttia* ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi vuonna 2016 turvallisuusselvityslain 50 §:ään tehtyä muutosta (931/2016), jonka perusteella myös tasavallan presidentin kanslialla ja sisäministeriön hallinnonalan virastolla on oikeus saada turvallisuusselvitysrekisteristä tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla nimitysharkintaa varten.

Ehdotetun momentin ensimmäinen virke on muotoiltu siten, että säännöstä ei olisi vastaisuudessa tarpeen muuttaa, jos teknisen käyttöyhteyden ulottamista eri viranomaisiin laajennettaisiin lain 50 §:ää muuttamalla. Ehdotuksen mukaan sen, joka on päättänyt ottaa palvelussuhteeseen henkilön, josta laaditusta henkilöturvallisuusselvityksestä se on hankkinut tiedot 50 §:n 2 momentin mukaisesti turvallisuusselvitysrekisteristä, olisi ilmoitettava päätöksestään suojelupoliisille. Muilta osin momenttiin ei ehdoteta asiallista muutosta.

1.3 Laki Maanpuolustuskorkeakoulusta

16 §. *Kelpoisuus korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä upseerin virkaan johtaviin opintoihin asetettavat lisävaatimukset.* Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaadittaviin lisävaatimuksiin ehdotetaan *3 momenttiin* otettavaksi *uusi 3 a kohta* valittavan nuhteettomuudesta, riippumattomuudesta ja luotettavuudesta muutoinkin. Ehdotuksen mukaan valittavan tulee olla Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista ja että hän on muutoinkin luotettava. Samalla on selvyden

vuoksi täsmennettävä momentin 3 *kohtaa* siten, että se koskisi enää vain valittavan terveydentilaan kohdistuvia vaatimuksia.

1.4 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

26 §. *Rajavartijan peruskurssille valitseminen.* Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan otettavaksi uusi 3 a kohta, jonka mukaan valittavan tulee olla rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista ja että hän on muutoinkin luotettava. Samalla on selvytyden vuoksi täsmennettävä momentin 3 *kohtaa* siten, että se koskee vain valittavan terveydentilaan kohdistuvia vaatimuksia.

1.5 Laki Poliisiammattikorkeakoulusta

24 §. *Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset.* Pykälän 1 momentin 3 *kohtaa* ehdotetaan muotoiltavaksi uudelleen siten, että siitä nykyistä monipuolisemmin ilmenisivät kokonaisturvallisuudesta johtuvat vaatimukset. Ehdotuksen mukaan koulutukseen valittavan tulee olla poliisin tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista ja että hän on muutoinkin luotettava.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että asetuksenantovaltuus ei enää koskisi henkilön luotettavuutta koskevista vaatimuksista säätämistä. Näistä seikoista säädetään esityksen mukaan lailla.

24 a §. *Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettaville asetettavat lisävaatimukset.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi 24 §:ää vastaavalla tavalla siten, että siitä nykyistä monipuolisemmin ilmenisivät kokonaisturvallisuudesta johtuvat vaatimukset. Ehdotuksen mukaan 22 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla pelastustoimen tehtävään terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään sopiva. Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla nuhteeton eikä hänellä saisi olla sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat pelastusalan tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista ja että hän on muutoinkin luotettava. Koulutettavalta edellytettävästä terveydentilasta ja toimintakyvystä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettujen lakien nojalla ei ole tarkoitus antaa alemman asteisia säännöksiä. Uudistuksen tavoitteiden toteuttamiseen liittyy kuitenkin asiallisesti turvallisuus selvityslain 16 §:n nojalla annettava valtioneuvoston asetus valtionhallinnon viranomaisen velvollisuudesta hakea henkilöturvallisuus selvitys. Asetus on tarkoitus valmistella syksyllä 2017 ja saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun toimivaltaisilla viranomaisilla on käytettävissään uudistuksen toteuttamiseksi tarvittavat resurssit.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Kansalaisuusvaatimukset

Esityksessä ehdotetaan tarkistettavaksi valtion virkamieslain sääntelyä niistä viroista, joihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Suomen kansalaisen mahdolliset muut kansalaisuudet eivät olisi esteenä tällaiseen virkaan nimittämiseksi. Ehdotukset ovat merkityksellisiä

perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyn sekä perustuslain 125 §:n virkojen kelpoisuusvaatimuksia koskevan sääntelyn kannalta.

Perustuslain 6 §:n 2 momentin mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Kuten ilmaisusta ”muu henkilöön liittyvä syy” ilmenee, kiellettyjen erotteluperusteiden luettelo ei ole tyhjentävä. Kansalaisuus on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkinnan mukaan yksi kohdassa tarkoitettu erotteluperuste (PeVL 26/2010 vp, s. 2, PeVL 13/2009 vp, s. 2, PeVL 11/2009 vp, s. 7).

Syrjintäkieltosäännöksellä ei ole kielletty kaikenlaista erontekoa ihmisten välillä, vaikka erottelu perustuisi säännöksessä nimenomaan mainittuun syyhyn. Olennaista on, voidaanko erottelu perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Perustuslakivaliokunnan käytännössä on erottelun hyväksyttävyyden lisäksi kiinnitetty huomiota valitun keinon oikeasuhtaisuuteen (PeVL 23/2012 vp, s. 2, PeVL 60/2010 vp, s. 3).

Lailla voidaan perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Sanonnalla ”määrätty” julkinen virka tai tehtävä on ilmaistu periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulisi asettaa vain rajoitetusti ja perustellusta syystä (HE 1/1998 vp, s. 180). Perustuslakivaliokunnan käytännössä on katsottu, että kansalaisuusvaatimus voidaan säätää kelpoisuusehdoksi sellaiseen virkaan, johon kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä (mm. PeVL 38/2013 vp, PeVL 19/2005 vp ja PeVL 28/2004 vp). Julkisen vallan käytön ydinalueeseen kuuluvat esimerkiksi poliisitoimi, tuomioistuinlaitoksen lainkäyttötoiminta, ulosottoimi ja verotus sekä viranomaisen oikeus määrätä ulkopuolisille virallisia seuraamuksia (esim. uhkasakko). Julkisen vallan alaa ei voida kuitenkaan tyhjentävästi määritellä (HE 1/1998 vp, s. 74/II).

Perustuslakivaliokunnan käytännössä merkittävää julkisen vallan käyttämistä on katsottu kuuluvan muun muassa seuraaviin virkoihin: tuomarin virka (PeVL 13/1999 vp), poliisimiehen virka (PeVL 28/2004 vp, PeVL 38/2013 vp) ja rajavartiolaitoksen virka (PeVL 19/2005 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt hyväksyttävänä säätää kansalaisuusvaatimus myös poliisimiehen virkaan ja rajavartiolaitoksen virkaan koulutettaville (PeVL 28/2004 vp, PeVL 10/2005 vp). Perustuslakivaliokunta perusteli Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen upseerien tehtävään koulutettaville asetettavaksi ehdotetun kansalaisuusvaatimuksen hyväksyttävyyttä nimenomaan näiden tehtävien merkityksellisyydellä kansakunnan yleisen turvallisuuden kannalta (PeVL 31/2008 vp).

Ehdotettuun valtion virkamieslain 7 §:ään otettaisiin ajantasaistettu ja osin laajennettu luettelo niistä viroista, joihin valittavilta edellytetään Suomen kansalaisuutta. Näissä viroissa hoidetaan joko tehtäviä, joihin kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä tai jotka ovat merkityksellisiä kansallisen turvallisuuden kannalta. Virkojen luonnetta tältä kannalta on tarkemmin arvioitu kunkin viran osalta edellä yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Perustuslain 125 §:n 2 momentin mukaan yleiset nimitysperusteet julkisiin virkoihin ovat taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto. Koetellulla kansalaiskunnolla tarkoitetaan yleisessä kansalaistoiminnassa saatuja viran hoidon kannalta merkityksellisiä ansioita sekä nuhteetonta käytöstä. Sanalla kansalaiskunto ei viitata Suomen kansalaisuuteen. Nimitysperusteita on tulkittava yhteydessä asianomaisen viran yleisiin ja erityisiin kelpoisuusvaatimuksiin, joihin liittyen on otettava huomioon myös viran nimi ja tehtäväpiiri sekä virkaan kuuluvat konkreettiset työtehtävät (HE 1/1998 vp).

Hallituksen esityksen lähtökohtana on ollut, että henkilön nuhteettomuuden, riippumattomuuden ja luotettavuuden arviointi täytettävänä olevassa virassa edellytettävällä tavalla on osa nimitysharkintaa ja että tähän nimitysharkintaan voi vaikuttaa myös henkilön ulkomaansidonnaisuudet (1. lakiehdotus, 8 c § 1 mom.). Viranomaiselle säädettävä velvollisuus varmistaa virkaan nimitettävän nuhteettomuus konkretisoi osaltaan perustuslain 125 §:n 2 momentin säännöksiä virkamieheltä edellytettävästä koetellusta kansalaiskunnosta.

Henkilöitä, heidän sidonnaisuuksiaan ja tilannettaan muutoinkin sekä kyseessä olevan viran asettamia vaatimuksia arvioitaisiin tapauskohtaisesti ja kokonaisvaltaisesti. Siten esimerkiksi kaksoiskansalaisuus ei merkitsisi yleistä estettä nimitykselle eikä kysymys siten olisi yleisestä kaksoiskansalaisuuteen perustuvasta virkakiellosta. Sääntely ei muutoinkaan asettaisi henkilöitä eri asemaan perustuslain 6 §:n 2 momentissa tarkoitettujen henkilöön liittyvien syiden perusteella. Ehdotetulla sääntelyllä on hyväksyttävä, valtion turvallisuuteen olennaisella tavalla kytkeytyvä tavoite, minkä lisäksi siinä on otettu huomioon oikeasuhtaisuusperiaatteen asettamat vaatimukset. Tämän vuoksi hallitus katsoo, että esitys on sopusoinnussa perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussääntelyn kanssa.

Turvallisuusselvitysmenettely

Ulkomaansidonnaisuudet selvitettäisiin turvallisuusselvitysmenettelyssä, jota koskevat säännökset on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 3/2014). Ehdotettua sääntelyä on arvioitava perustuslain 10 §:n 1 momentin kannalta. Momentissa turvataan jokaisen yksityiselämä ja edellytetään, että henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslain lakiviittaus henkilötietojen suojasta edellyttää perusoikeusuudistuksen tarkoituksen mukaisesti lainsäätäjän säätävän tästä oikeudesta, mutta se jättää sääntelyn yksityiskohdat lainsäätäjän harkintaan.

Henkilön ulkomaansidonnaisuuksia voidaan jo nykyisin tietyiltä osin selvittää osana henkilöturvallisuusselvitystä. Lakia täydennettäisiin kuitenkin siten, että ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin aina osana laajaa turvallisuusselvitystä sekä laissa säädettävissä tapauksissa myös osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä (2. lakiehdotus, 25 ja 27 §). Tämä merkitsee, että säännökset koskevat henkilöitä, joita ollaan valitsemassa tehtäviin, joissa henkilö saa käsitellä korkeimpiin suojatasoluokkiin kuuluvia kansallisten etujen suojaamiseksi salassa pidettäviksi säädettyjä tietoja ja joissa muutoin edellytetään erityistä luotettavuutta. Sääntelylle on siten hyväksyttävä peruste.

Henkilötietojen suojaan kohdistuvien rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia. Ehdotetussa turvallisuusselvityslaissa selvityksen kohteen henkilötietolomakkeella annettaviin tietoihin kuuluisivat myös tiedot selvityksen kohteen jatkuvista, kiinteistä ja läheisistä yhteyksistä toisen valtion kansalaisiin (2. lakiehdotus, 28 § ja 3 §). Tiedonantovelvollisuus koskisi vain henkilöitä, joita ollaan valitsemassa yleisten turvallisuusetujen kannalta keskeisiin tehtäviin tai niihin tähtäävään koulutukseen. Selvitys voidaan laatia vain selvityksen kohteen suostumuksella. Tämän vuoksi sääntelyn voidaan katsoa olevan suhteellisuusperiaatteen mukaista.

Ehdotetut selvityksen kohteen tiedonantovelvollisuutta koskevat säännökset ovat sovellettavissa vain tehtävissä, joissa turvallisuusviranomaiset tarvitsevat tietoja voidakseen arvioida henkilön ulkomaansidonnaisuuksia ja niihin liittyviä olosuhteita turvallisuusselvityslaissa määriteltujen keskeisten etujen suojaamisen kannalta. Sääntely on siten sopusoinnussa suhteellisuusvaatimuksen kanssa. Samaa tarkoitusta palvelevat turvallisuusviranomaisten harkintaa ohjaavat ehdotetun lain 11 §:n 3 momentin säännökset ulkomaansidonnaisuuksien arvioinnissa huomioon otettavista tekijöistä.

Perustuslakivaliokunta on pitänyt suhteellisuusvaatimuksen kannalta erityisen merkityksellisenä, millaiseksi laissa järjestetään sen henkilön asema, jota koskevista tiedoista turvallisuus selvitys tehdään (PeVL 21/2001 vp, s. 3/II). Perustuslakivaliokunnalla ei näiltä osin ollut huomauttamista selvityksen kohteen asemaa ja oikeuksia koskevaan sääntelyyn turvallisuus selvityslakia säädettäessä eikä näitä säännöksiä ehdoteta tässä yhteydessä muutettaviksi.

Esityksessä ehdotetun sääntelyn tarkoituksena on turvata valtion turvallisuutta ja poikkeuksellisen painavia yhteiskunnallisia etuja. Sääntelylle on kaiken kaikkiaan siten olemassa perustuslain edellyttämä hyväksyttävä yhteiskunnallinen intressi.

Hallituksen käsityksen mukaan esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Esitys on perus- ja ihmisoikeuksien ja muutoinkin perustuslain kannalta merkityksellinen, joten esityksestä on suotavaa hankkia eduskunnan perustuslakivaliokunnan lausunto.

4 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki**valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion virkamieslain (750/1994) 7 ja 8 c §, sellaisina kuin ne ovat, 7 § laeissa 281/2000, 176/2003, 901/2009, 1322/2009, 470/2011, 894/2011 ja 631/2015 sekä 8 c § laissa 735/2014, seuraavasti:

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

- 1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen osastopäällikkönä virka;
- 2) ministeriön valtiosihteerin virka, valtiosihteerin kansliapäällikkönä ja kansliapäällikön virka, ministeriön osastopäällikön virka ja sitä vastaava tai ylempi virka, ministeriön apulais-osastopäällikön ja toimistopäällikön virka, muu yksikön päällikön virka sekä ministerin erityisavustajan määräaikainen virkasuhde;
- 3) ministeriön virka, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikkönä, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä tai jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja;
- 4) viraston päällikön virka;
- 5) ulkoasiainhallinnon virka;
- 6) tuomarin virka sekä virka, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;
- 7) sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön ja johtajan virka, poliisilaissa (872/2011) tarkoitettu poliisimiehen virka, suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka, poliisihallinnon virka, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja, sekä rajavartiolaitoksen virka;
- 8) puolustusministeriön ja puolustusvoimien virka;
- 9) valtiovarainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen virka, johon kuuluu tieto- ja kyberturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä, Tullin virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä, sekä Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka, Aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;
- 10) työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja;
- 11) maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtajan virka sekä Metsähallituksen erävalvonnasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettu erätarkastajan virka;
- 12) Liikenteen turvallisuusviraston, Liikenneviraston, Viestintäviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittömänä alaisina toimivien johtajien ja ylijohtajien virat sekä mainittujen virastojen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä;
- 13) Energiaviraston ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka.

Mitä 1 momentissa säädetään virkaan nimittämisestä, sovelletaan myös määrättäessä virkamies 1 momentissa tarkoitettua virkaa vastaavaan tehtävään tai nimitettäessä joku 9 §:n 1 momentin nojalla määrääjäksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi hoitamaan tämän pykälän 1 momentissa säädettyyn virkaan tai virkasuhteeseen kuuluvia tehtäviä.

8 c §

Viranomaisen on nimitysharkinnassa varmistettava, että nimitettävä on nuhteeton, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen edellä tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettävänä olevan henkilön aikaisemmat palvelussuhteet valtioon ja niiden hoitamisen asianmukaisuus sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämiseksi.

Virkaan nimittämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävällä on voimassa oleva turvallisuusselvityslaisa (726/2014) tarkoitettu henkilöturvallisuusselvitystodistus.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 2 momentissa tarkoitettua henkilöturvallisuusselvitystodistusta koskevasta vaatimuksesta, jos virkaan nimitettävällä on oikeus muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II luokiteltuja asiakirjoja tai jos hänen on muutoin tarkoitus toimia tehtävässä, jossa sen luonteen vuoksi edellytetään erityistä luotettavuutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 11 §:n 3 momentti, 23 §:n 1 ja 3 momentti, 27 ja 28 § ja 48 §:n 5 momentti sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta, 11 §:ään uusi 4 momentti, 25 §:ään uusi 3 ja 4 momentti ja lakiin uusi 28 a ja 28 b § seuraavasti:

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9 a) *ulkomaansidonnaisuuksilla* selvityksen kohteen selvitysentekohetken ja aikaisempia kansalaisuuksia, toimimista toisen valtion palveluksessa, osallistumista elinkeinotoimintaan toisessa valtiossa, hänen toisessa valtiossa olevaa varallisuuttaan, hänen läheisiään, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, hänen jatkuvia ja kiinteitä yhteyksiään toisen valtion kansalaisiin sekä hänen muita sidonnaisuuksiaan toiseen valtioon tai sen kansalaisiin ja yhteisöihin;

11 §

Eräiden selvityksen kohdetta koskevien seikkojen huomioon ottaminen henkilöturvallisuusselvityksen laadinnassa

Toimivaltaisen viranomaisen on selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä selvityksen lopputulosta harkitessaan otettava erityisesti huomioon:

- 1) ulkomaansidonnaisuuksien merkitys selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta;
- 2) ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus;
- 3) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle;
- 4) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus muulla kuin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla on omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perusteena olevaan tehtävään kuuluvista velvollisuuksista riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti.

Tietojen käyttörajoituksista eräissä tapauksissa säädetään 32 §:ssä.

23 §

Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen sekä selvityksen kohteen haastattelu

Henkilöturvallisuusselvitys tehdään tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot tässä luvussa säädetyllä tavalla sekä tarvittaessa selvityksen kohdetta haastatteleamalla hänen yleisistä olosuhteistaan, ulkomailla oleskelustaan, ulkomaansidonnaisuuksistaan ja muista sellaisista

seikoista, joilla on erityistä merkitystä arvioitaessa hänen riippumattomuuttaan ja luotettavuuttaan muutoinkin selvityksen perustana olevan tehtävän kannalta.

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan selvittää myös selvityksen kohteen taloudellista asemaa ja hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan sekä hänen läheisiään laatimalla läheisestä perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys noudattaen, mitä 25 §:ssä säädetään.

25 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Perusmuotoisen turvallisuusselvityksen osana voidaan selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet, jos selvitys laaditaan:

- 1) 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää tai kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamista varten; tai
 - 2) henkilöstä, jota ollaan valitsemassa:
 - a) Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin;
 - b) Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tai pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtääviin opintoihin;
 - c) Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin; tai
 - d) koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin.
- Ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomais katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta.

27 §

Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan sen lisäksi, mitä 25 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, selvittää tiedot selvityksen kohteena olevan henkilön:

- 1) elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
- 2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteista;
- 4) ulkomaansidonnaisuuksista.

28 §

Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen

Selvityksen kohde antaa laajan henkilöturvallisuusselvityksen pohjaksi henkilötietoilmoituksen, josta ilmenevät tiedot hänen:

- 1) viimeisten kymmenen selvityksen tekoa edeltäneen vuoden aikana harjoittamastaan elinkeinotoiminnasta tai osallistumisestaan siihen;
- 2) varallisuudestaan ja veloistaan sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksistaan;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteistaan;
- 4) ulkomaansidonnaisuuksistaan.

Sen lisäksi, mitä 25 ja 57 §:ssä säädetään, toimivaltainen viranomais voi tarkistaa annetut tiedot ja hankkia tätä tarkoitusta varten tietoja:

- 1) Verohallinnon julkisista verotustiedoista;

2) yleistä käyttöä varten perustetuista elinkeinotoiminnan harjoittamista tai omaisuutta kuvaavia julkisia tietoja sisältävistä rekistereistä;

3) selvityksen kohteen antamalla luvalla luotto- ja rahoituslaitoksista;

4) ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi sellaisesta maasta tai kansainväliseltä toimielimeltä, josta toimivaltainen viranomainen voi kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen mukaisesti saada turvallisuusselvitysmenettelyä varten tietoja.

Mitä 1 momentin 4 kohdassa ulkomaansidonnaisuuksien ilmoittamisesta ja 2 momentin 4 kohdassa toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietolähteistä säädetään, sovelletaan myös silloin, kun selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana perusmuotoista henkilöturvallisuusselvitystä.

Toimivaltaisen viranomaisen on varattava selvityksen kohteelle tilaisuus lausua antamiensa tietojen tarkistamisessa ilmi tulleista seikoista.

28 a §

Selvityksen kohteen ilmoitus muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan

Henkilö, josta laaditun henkilöturvallisuusselvityksen osana on selvitetty hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan, on velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos henkilöturvallisuusselvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuusselvitystodistus ei enää ole voimassa.

28 b §

Toimivaltaisen viranomaisen muuttuneita ulkomaansidonnaisuuksia koskeva tiedonantovelvollisuus

Jos toimivaltainen viranomainen katsoo selvityksen kohteen 28 a §:ssä säädetyn mukaisesti antamasta ilmoituksesta ilmenevän tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuusselvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuusselvityksen lopputuloksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen on salassapitosäännösten estämättä, selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle.

Toimivaltaisen viranomaisen on ennen 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleen henkilöturvallisuusselvityksen hakijana olleen työnantajan palveluksessa tai hakijan toimeksiannosta suoritettavissa tehtävissä taikka onko hän opiskelijana hakijana toimineessa oppilaitoksessa taikka ulkoasianhallinnon koulutuksessa.

Tieto seurannan lopputuloksesta toimitetaan 1 momentista riippumatta sille, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt turvallisuusselvitysrekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi.

48 §

Turvallisuusselvitysrekisteri, sen käyttötarkoitus ja tietojen tallettaminen rekisteriin

Sen, joka on päättänyt ottaa palvelussuhteeseen henkilön, josta laaditusta henkilöturvallisuusselvityksestä se on hankkinut tiedot 50 §:n 2 momentin nojalla turvallisuusselvitysrekisteristä, on ilmoitettava päätöksestään suojelupoliisille. Ilmoitus on tehtävä myös edellä tarkoitettua palvelussuhteen päättymisestä. Ilmoitus voidaan tehdä merkitsemällä tieto turvallisuusselvitysrekisteriin tai muutoin sähköisesti suojelupoliisin hyväksymällä tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

3.

Laki

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 16 §:n 3 momentin
3 kohta sekä
lisätään 16 §:n 3 momenttiin uusi 3 a kohta seuraavasti:

16 §

Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan lisäksi, että henkilö on:

3) terveydentilaltaan puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;

3 a) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja että hän on muutoinkin luotettava;

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 _____.

4.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksesta annetun lain (577/2005) 26 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013 sekä
lisätään 26 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013, uusi 3 a kohta seuraavasti:

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

3) terveydentilaltaan rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;

3 a) rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton, jolla ei ole sellaisia si-
donnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja joka
on muutoinkin luotettava;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 ja 24 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun (1164/2013) 24 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti ja 24 a §, sellaisena kuin niistä 24 a § on laissa 1174/2016, seuraavasti:

24 §

Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuna poliisimiehenä, voidaan opiskelijaksi ottaa henkilö, joka tämän lain 22 tai 23 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi on:

3) poliisin tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton, jolla ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja joka on muutoinkin luotettava;

Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

24 a §

Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Edellä 22 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla pelastustoimen tehtävään terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään so-piva. Lisäksi hänen tulee olla nuhteeton, hänellä ei saa olla sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat pelastusalan tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja hänen on ol-tava muutoinkin luotettava. Koulutettavalta edellytettävästä terveydentilasta ja toimintakyvys-tä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen

Laki

valtion virkamieslain 7 ja 8 c §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan valtion virkamieslain (750/1994) 7 ja 8 c §, sellaisina kuin ne ovat, 7 § laeissa 281/2000, 176/2003, 901/2009, 1322/2009, 470/2011, 894/2011 ja 631/2015 sekä 8 c § laissa 735/2014, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

- 1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virka;
- 2) valtiosihteerin, valtiosihteerin kansliapäällikkönä, kansliapäällikön, osastopäällikön ja toimistopäällikön virka sekä sitä vastaava tai ylempi virka;
- 3) ulkoasiainhallinnon virka;
- 4) tuomarin virka;
- 5) viraston päällikön virka, ei kuitenkaan yliopiston rehtorin virka;
- 6) aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka;
- 7) virka, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;
- 8) poliisilaissa (872/2011) tarkoitettu poliisimiehen virka;
- 9) virka, johon nimitetty kuuluu vankilan johtokuntaan;
- 10) puolustusministeriön ja puolustusvoimien sekä rajavartiolaitoksen virka;
- 11) suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka;
- 12) Tullin virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen, ja Tullin virka, johon kuuluu Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä;
- 13) Liikenteen turvallisuusviraston ja Liikenneviraston pääjohtajien välittöminä alai-

Ehdotus

7 §

Seuraaviin virkoihin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen:

- 1) oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin virka sekä oikeuskanslerinviraston kansliapäällikön ja esittelijäneuvoksen, osastopäällikkönä virka;
- 2) ministeriön valtiosihteerin virka, valtiosihteerin kansliapäällikkönä ja kansliapäällikön virka, ministeriön osastopäällikön virka ja sitä vastaava tai ylempi virka, ministeriön apulaisosastopäällikön ja toimistopäällikön virka, muu yksikön päällikön virka sekä ministerin erityisavustajan määräaikainen virkasuhde;
- 3) ministeriön virka, jonka tehtäviin kuuluu toimia ministeriön valmiuspäällikkönä, jonka tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä tai jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja;
- 4) viraston päällikön virka;
- 5) ulkoasiainhallinnon virka;
- 6) tuomarin virka sekä virka, johon kuuluu syyttäjän tai ulosottomiehen tehtäviä;
- 7) sisäministeriön toimialan viraston päällikön välittömänä alaisena toimivan päällikön ja johtajan virka, poliisilaissa (872/2011) tarkoitettu poliisimiehen virka, suojelupoliisin muu kuin poliisimiehen virka, poliisihallinnon virka, jonka tehtäviin kuuluu muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaustasoon I tai II kuuluviksi luokiteltuja asiakirjoja, sekä rajavartiolaitoksen virka;
- 8) puolustusministeriön ja puolustusvoimien virka;

sina toimivien johtajien virat.

9) valtiovarainministeriön ja Väestörekisterikeskuksen virka, johon kuuluu tieto- ja kyberturvallisuuteen olennaisesti vaikuttavia tehtäviä, Tullin virka, johon kuuluu oikeus pidättämiseen tai Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaan ja turvaamiseen osallistuminen tai Tullin toimialaan kuuluvia rikostutkinta- ja valvontatehtäviä, sekä Tullin pääjohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka, Aluehallintoviraston pelastustoimen ja varautumisen tehtäviä hoitavan vastuualueen päällikön virka sekä Väestörekisterikeskuksen ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka;

10) työ- ja elinkeinoministeriön johtavan asiantuntijan virka, jonka tehtäviin kuuluu käsitellä ulkomaisten yritysostojen seurannasta annetussa laissa (172/2012) tarkoitettuja tietoja;

11) maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan tietotekniikkapalvelukeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen paikkatietokeskuksen ylijohtajan virka, Maanmittauslaitoksen tuotantotoimintayksikön ylijohtajan virka sekä Metsähallituksen erävalvonasta annetussa laissa (1157/2005) tarkoitettu erätarkastajan virka;

12) Liikenteen turvallisuusviraston, Liikenneviraston, Viestintäviraston sekä Ilmatieteen laitoksen pääjohtajan välittöminä alaisina toimivien johtajien ja ylijohtajien virat sekä mainittujen virastojen virat, joiden tehtäviin kuuluu valmius- ja varautumistehtäviä;

13) Energiaviraston ylijohtajan välittömänä alaisena toimivan johtajan virka.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä virkamies 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään virkaan nimitysmääräyksestä, sovelletaan myös määrättäessä virkamies 1 momentissa tarkoitettua virkaa vastaavaan tehtävään tai nimitettäessä joku 9 §:n 1 momentin nojalla määrääjäksi tai muutoin rajoitetuksi ajaksi hoitamaan tämän pykälän 1 momentissa säädettyyn virkaan tai virkasuhteeseen kuuluvia tehtäviä.

8 c §

Virkaan nimityksen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävä on saanut turvallisuusselvityksensä (726/2014) tarkoitettua henkilöturvallisuusselvitystodistuksen.

8 c §

Viranomaisen on nimitysharkinnassa varmistettava, että nimitettävä on nuhteeton, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumatta

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää 1 momentissa tarkoitettua henkilöturvallisuusselvitystodistusta koskevasta vaatimuksesta, jos virkaan nimitettävällä on oikeus muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaus- tasoihin I tai II luokiteltuja asiakirjoja tai jos hänen on muutoin tarkoitus toimia tehtäväs- sä, jossa sen luonteen vuoksi edellytetään eri- tyistä luotettavuutta.

tomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viran- omaisen edellä tarkoitettua velvollisuutta ar- vioitaessa on otettava huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettä- vänä olevan henkilön aikaisemmat palvelus- suhteet valtioon ja niiden hoitamisen asian- mukaisuus sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämi- seksi.

Virkaan nimittämisen edellytyksenä on, jos niin valtioneuvoston asetuksella säädetään, että virkaan nimitettävällä on voimassa oleva turvallisuusselvityslaissa (726/2014) tarkoi- tettu henkilöturvallisuusselvitystodistus.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan sää- tää 2 momentissa tarkoitettua henkilöturval- lisuusselvitystodistusta koskevasta vaatimuk- sesta, jos virkaan nimitettävällä on oikeus muutoin kuin satunnaisesti käsitellä suojaus- tasoon I tai II luokiteltuja asiakirjoja tai jos hänen on muutoin tarkoitus toimia tehtäväs- sä, jossa sen luonteen vuoksi edellytetään erityistä luotettavuutta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Laki

turvallisuusselvityslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan turvallisuusselvityslain (726/2014) 11 §:n 3 momentti, 23 §:n 1 ja 3 momentti, 27 ja 28 § ja 48 §:n 5 momentti sekä
lisätään 3 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta, 11 §:ään uusi 4 momentti, 25 §:ään uusi 3 ja 4 momentti ja lakiin uusi 28 a ja 28 b § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

Ehdotus

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

9 a) *ulkomaansidonnaisuuksilla* selvityksen kohteen selvityksentekohetken ja aikaisempia kansalaisuuksia, toimimista toisen valtion palveluksessa, osallistumista elinkeinotoimintaan toisessa valtiossa, hänen toisessa valtiossa olevaa varallisuuttaan, hänen läheisiään, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, hänen jatkuvia ja kiinteitä yhteyksiään toisen valtion kansalaisiin sekä hänen muita sidonnaisuuksiaan toiseen valtioon tai sen kansalaisiin ja yhteisöihin;

11 §

Eräiden selvityksen kohdetta koskevien seikkojen huomioon ottaminen henkilöturvallisuusselvityksen laadinnassa

Tietojen käyttörajoituksista eräissä tapauksissa säädetään 32 §:ssä.

11 §

Eräiden selvityksen kohdetta koskevien seikkojen huomioon ottaminen henkilöturvallisuusselvityksen laadinnassa

Toimivaltaisen viranomaisen on selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksien merkitystä selvityksen lopputulosta harkitessaan otettava erityisesti huomioon:

1) *ulkomaansidonnaisuuksien merkitys selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta;*

2) *ulkomaansidonnaisuuksien luonne, kesto ja jatkuvuus;*

3) *sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle;*

4) sen todennäköisyys, että ulkomaansidonnaisuus muulla kuin 3 kohdassa tarkoitetulla tavalla on omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perusteena olevaan tehtävään kuuluvista velvollisuuksista riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti.

Tietojen käyttörajoituksista eräissä tapauksissa säädetään 32 §:ssä.

23 §

Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen sekä selvityksen kohteen haastattelu

Henkilöturvallisuusselvitys tehdään tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot tässä luvussa säädetyllä tavalla sekä tarvittaessa selvityksen kohdetta haastattelemalla hänen yleisistä olosuhteistaan, ulkomailla oleskelustaan ja hänen suhteistaan muiden maiden kansalaisiin sekä muista sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä arvioitaessa hänen luotettavuuttaan selvityksen perustana olevan tehtävän kannalta.

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan selvittää myös selvityksen kohteen taloudellista asemaa ja hänen läheisiään siten kuin 25 §:ssä säädetään.

25 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

23 §

Rekisteritietojen käyttö ja tarkistaminen sekä selvityksen kohteen haastattelu

Henkilöturvallisuusselvitys tehdään tarkistamalla henkilöä koskevat rekisteritiedot tässä luvussa säädetyllä tavalla sekä tarvittaessa selvityksen kohdetta haastattelemalla hänen yleisistä olosuhteistaan, ulkomailla oleskelustaan, *ulkomaansidonnaisuuksistaan* ja muista sellaisista seikoista, joilla on erityistä merkitystä arvioitaessa hänen *riippumattomuuttaan ja luotettavuuttaan muutoinkin* selvityksen perustana olevan tehtävän kannalta.

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan selvittää myös selvityksen kohteen taloudellista asemaa *ja hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan sekä hänen läheisiään laatimalla läheisestä perusmuotoinen henkilöturvallisuusselvitys noudattaen, mitä 25 §:ssä säädetään.*

25 §

Perusmuotoisen henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Perusmuotoisen turvallisuusselvityksen osana voidaan selvittää henkilön ulkomaansidonnaisuudet, jos selvitys laaditaan:

1) 19 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua tehtävää tai kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen toteuttamista varten; tai

2) henkilöstä, jota ollaan valitsemassa:

a) Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtaviin opintoihin;

b) Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tai pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtääviin opintoihin;

c) Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtaviin opintoihin; tai

d) koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin.

Ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää selvityksen kohteen suostumuksella myös silloin, kun toimivaltainen viranomais katsoo sen olevan tarpeen selvitystä laadittaessa esille tulleiden tietojen ja selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta.

27 §

Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan sen lisäksi, mitä 25 §:ssä säädetään, selvittää tiedot selvityksen kohteena olevan henkilön:

- 1) elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
- 2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteista.

28 §

Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen

Selvityksen kohde antaa laajan henkilöturvallisuusselvityksen pohjaksi henkilötietoilmoituksen, josta ilmenevät tiedot:

- 1) viimeisen kymmenen vuoden aikana harjoitetusta elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
- 2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteista.

Sen lisäksi, mitä 25 ja 57 §:ssä säädetään, toimivaltainen viranomais voi tarkistaa annetut tiedot ja hankkia tätä tarkoitusta varten tietoja:

- 1) Verohallinnon julkisista verotustiedoista;
- 2) yleistä käyttöä varten perustetuista elinkeinotoiminnan harjoittamista tai omaisuutta kuvaavia julkisia tietoja sisältävistä rekiste-

27 §

Laajan henkilöturvallisuusselvityksen tietolähteet

Laajaa henkilöturvallisuusselvitystä laadittaessa voidaan sen lisäksi, mitä 25 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään, selvittää tiedot selvityksen kohteena olevan henkilön:

- 1) elinkeinotoiminnasta tai osallistumisesta siihen;
- 2) varallisuudesta ja veloista sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksista;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteista;
- 4) ulkomaansidonnaisuuksista.

28 §

Henkilötietolomake ja siinä ilmoitettujen tietojen tarkistaminen

Selvityksen kohde antaa laajan henkilöturvallisuusselvityksen pohjaksi henkilötietoilmoituksen, josta ilmenevät tiedot hänen:

- 1) viimeisten kymmenen selvityksen tekoa edeltäneen vuoden aikana harjoittamastaan elinkeinotoiminnasta tai osallistumisestaan siihen;
- 2) varallisuudestaan ja veloistaan sekä muista taloudellisista sidonnaisuuksistaan;
- 3) perhe- ja sukulaisuussuhteistaan;
- 4) ulkomaansidonnaisuuksistaan.

Sen lisäksi, mitä 25 ja 57 §:ssä säädetään, toimivaltainen viranomais voi tarkistaa annetut tiedot ja hankkia tätä tarkoitusta varten tietoja:

- 1) Verohallinnon julkisista verotustiedoista;
- 2) yleistä käyttöä varten perustetuista elinkeinotoiminnan harjoittamista tai omaisuutta

reistä;

3) selvityksen kohteen antamalla luvalla luotto- ja rahoituslaitoksista.

Toimivaltaisen viranomaisen on varattava selvityksen kohteelle tilaisuus lausua antamiansa tietojen tarkistamisessa ilmi tulleista seikoista.

kuvaavia julkisia tietoja sisältävistä rekistereistä;

3) selvityksen kohteen antamalla luvalla luotto- ja rahoituslaitoksista;

4) *ulkomaansidonnaisuuksien selvittämiseksi sellaisesta maasta tai kansainväliseltä toimielimeltä, josta toimivaltainen viranomainen voi kansainvälisen sopimuksen tai säädöksen mukaisesti saada turvallisuusselvityksen menettelyä varten tietoja.*

Mitä 1 momentin 4 kohdassa ulkomaansidonnaisuuksien ilmoittamisesta ja 2 momentin 4 kohdassa toimivaltaisen viranomaisen käytettävissä olevista tietolähteistä säädetään, sovelletaan myös silloin, kun selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuuksia selvitetään osana perusmuotoista henkilöturvallisuus selvitystä.

Toimivaltaisen viranomaisen on varattava selvityksen kohteelle tilaisuus lausua antamiansa tietojen tarkistamisessa ilmi tulleista seikoista.

28 a §

*Selvityksen kohteen ilmoitus
muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan*

Henkilö, josta laaditun henkilöturvallisuus selvityksen osana on selvitetty hänen ulkomaansidonnaisuuksiaan, on velvollinen ilmoittamaan selvityksen laatineelle viranomaiselle uusista tai muuttuneista ulkomaansidonnaisuuksistaan ilman aiheetonta viivytystä. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos henkilöturvallisuus selvitys tai sen perusteella annettu henkilöturvallisuus selvitystodistus ei enää ole voimassa.

28 b §

Toimivaltaisen viranomaisen muuttuneita ulkomaansidonnaisuuksia koskeva tiedonantovelvollisuus

Jos toimivaltainen viranomainen katsoo selvityksen kohteen 28 a §:ssä säädetyn mukaisesti antamasta ilmoituksesta ilmenevän tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuus selvitystodistuksen antamiseen tai turvallisuus selvityksen lopputuloksen sisältöön, toimivaltaisen viranomaisen on salas-

sapitosäännösten estämättä, selvityksen kohdetta kuultuaan ilmoitettava asiasta henkilöturvallisuusselvitystä hakeneelle.

Toimivaltaisen viranomaisen on ennen 1 momentissa tarkoitetun ilmoituksen tekemistä selvitettävä, toimiiko selvityksen kohde edelleen henkilöturvallisuusselvityksen hakijana olleen työnantajan palveluksessa tai hakijan toimeksiannosta suoritettavissa tehtävissä taikka onko hän opiskelijana hakijana toimineessa oppilaitoksessa taikka ulkoasiainhallinnon koulutuksessa.

Tieto seurannan lopputuloksesta toimitetaan 1 momentista riippumatta sille, joka 48 §:n 5 momentin mukaisesti on merkinnyt turvallisuusselvitysrekisteriin selvityksen kohteen ottamisesta palvelussuhteeseen, jollei palvelussuhdetta ole ilmoitettu päättyneeksi.

48 §

Turvallisuusselvitysrekisteri, sen käyttötarkoitus ja tietojen tallettaminen rekisteriin

Kun ministeriö on päättänyt ottaa palvelussuhteeseen henkilön, josta laaditusta henkilöturvallisuusselvityksestä se on hankkinut tiedon turvallisuusselvitysrekisteristä 50 §:n 2 momentin mukaisesti, ministeriön on ilmoitettava päätöksestään suojelupoliisille. Ilmoitus on tehtävä myös edellä tarkoitetun palvelussuhteen päättymisestä. Ilmoitus voidaan tehdä merkitsemällä tieto turvallisuusselvitysrekisteriin tai muutoin sähköisesti suojelupoliisin hyväksymällä tavalla.

48 §

Turvallisuusselvitysrekisteri, sen käyttötarkoitus ja tietojen tallettaminen rekisteriin

Sen, joka on päättänyt ottaa palvelussuhteeseen henkilön, josta laaditusta henkilöturvallisuusselvityksestä se on hankkinut tiedot 50 §:n 2 momentin nojalla turvallisuusselvitysrekisteristä, on ilmoitettava päätöksestään suojelupoliisille. Ilmoitus on tehtävä myös edellä tarkoitetun palvelussuhteen päättymisestä. Ilmoitus voidaan tehdä merkitsemällä tieto turvallisuusselvitysrekisteriin tai muutoin sähköisesti suojelupoliisin hyväksymällä tavalla.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Laki

Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 16 §:n 3 momentin 3 kohta sekä
lisätään 16 §:n 3 momenttiin uusi 3 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

16 §

Kelpoisuus korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä upseerin virkaan johtaviin opintoihin asetettavat lisävaatimukset

Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan lisäksi, että henkilö on:

- 1) Suomen kansalainen;
- 2) ennen opintojen aloittamista saanut reservin upseerin koulutuksen;
- 3) terveydentilaltaan ja muutoin puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;
- 4) enintään 26-vuotias, lentäjäksi koulutettava kuitenkin enintään 23-vuotias.

Ehdotus

16 §

Kelpoisuus korkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin sekä upseerin virkaan johtaviin opintoihin asetettavat lisävaatimukset

Upseerin virkaan johtaviin opintoihin otettavalta vaaditaan lisäksi, että henkilö on:

- 1) Suomen kansalainen;
- 2) ennen opintojen aloittamista saanut reservin upseerin koulutuksen;
- 3) *terveydentilaltaan puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;*

3 a) puolustusvoimien tai rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteen ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja että hän on muutoinkin luotettava;

- 4) enintään 26-vuotias, lentäjäksi koulutettava kuitenkin enintään 23-vuotias.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Laki

rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksesta annetun lain (577/2005) 26 §:n 1 momentin 3 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013 sekä
lisätään 26 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 1229/2013, uusi 3 a kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

- 1) Suomen kansalainen;
 - 2) suorittanut ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon, lukion oppimäärän tai vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon;
 - 3) terveydentilaltaan ja muutoin rajavartiolaitoksen tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;
 - 4) suorittanut Suomen puolustusvoimissa tai rajavartiolaitoksessa aseellisen varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen; ja
 - 5) saanut vähintään B-luokan ajo-oikeuden.
-

Ehdotus

26 §

Rajavartijan peruskurssille valitseminen

Raja- ja merivartiokoulu valitsee opiskelijat rajavartijan peruskurssille. Peruskurssille voidaan hyväksyä valintakokeen läpäissyt henkilö, joka on:

- 1) Suomen kansalainen;
 - 2) suorittanut ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetussa laissa (672/2005) tarkoitetun tutkinnon, lukion oppimäärän tai vähintään toisen asteen ammatillisen tutkinnon;
 - 3) *terveydentilaltaan rajavartiolaitoksen* tehtävien asianmukaisen hoitamisen kannalta sopiva;
 - 3 a) *rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton, jolla ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja joka on muutoinkin luotettava;*
 - 4) suorittanut Suomen puolustusvoimissa tai rajavartiolaitoksessa aseellisen varusmiespalveluksen tai naisten vapaaehtoisen asepalveluksen; ja
 - 5) saanut vähintään B-luokan ajo-oikeuden.
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20.

Laki

Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 ja 24 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Poliisiammattikorkeakoulusta annetun (1164/2013) 24 §:n 1 momentin 3 kohta ja 2 momentti ja 24 a §, sellaisena kuin niistä 24 a § on laissa 1174/2016, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

24 §

Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuna poliisimiehenä, voidaan opiskelijaksi ottaa henkilö, joka tämän lain 22 tai 23 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi on:

- 1) Suomen kansalainen;
- 2) terveydentilaltaan poliisimiehen tehtävään sopiva;
- 3) rehellinen ja luotettava;
- 4) saanut B-luokan ajo-oikeuden.

Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta sekä rehellisyydestä ja luotettavuudesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

24 a §

Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Edellä 22 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla rehellinen ja luotettava sekä pelastustoimen tehtävään terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään sopiva. Koulutettavalta edellytettävästä rehellisyydestä ja luotettavuudesta sekä terveydentilasta ja toimintakyvystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotus

24 §

Poliisimieheksi koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Jos ammattikorkeakoulututkinto tai ylempi ammattikorkeakoulututkinto tuottaa kelpoisuuden toimia poliisilaissa (872/2011) tarkoitettuna poliisimiehenä, voidaan opiskelijaksi ottaa henkilö, joka tämän lain 22 tai 23 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi on:

- 1) Suomen kansalainen;
- 2) terveydentilaltaan poliisimiehen tehtävään sopiva;
- 3) *poliisin tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton, jolla ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja joka on muutoinkin luotettava;*
- 4) saanut B-luokan ajo-oikeuden.

Opiskelijaksi otettavalta edellytettävästä terveydentilasta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

24 a §

Pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettaville asetettavat lisävaatimukset

Edellä 22 §:ssä säädetyn kelpoisuuden lisäksi pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon koulutettavan tulee olla *pelastustoimen tehtävään* terveydentilaltaan ja toimintakyvyltään sopiva. *Lisäksi hänen tulee olla nuhteeton, hänellä ei saa olla sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat pelastusalan tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja hänen on oltava muutoinkin luotettava. Koulutettavalta edellytet-*

*tävästä terveydentilasta ja toimintakyvystä
säädetään tarkemmin valtioneuvoston ase-
tuksella.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20.*
